

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 500 F per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

TWEEERLEI RECHTSVINDING ⁽¹⁾

Wanneer men op het vasteland van Europa aan een jurist uit de praktijk vraagt, waar of het recht gevonden wordt, zal hij antwoorden, dat het in de wetten te vinden is. Wil men daarna weten wat hij als de bron van het recht beschouwt, dan zal hij zeggen, dat het de staat is, die het recht voortbrengt en handhaaft. Voor hem is het recht dus een staatsinstelling, verdeeld over de verschillende machten van wetgeving en rechtspraak.

Als zodanig is het positief, d.w.z. feitelijk van aard. Door kennis te nemen van de wetgeving en van de rechtspraak, kan men het zich eigen maken, in de bevoegdheden, die het verleent en in de geboden en verboden, die het stelt.

Deze laatste zijn als zodanig normatief. Zij geven regels, waaraan men te gehoorzamen heeft en die door de staat kunnen worden afgedwongen. Het geschiedt door feitelijke uitoefening van dwang op de overtreders van de regels der wetten, volgens uitspraken der rechters. Het staatsinstituut van het recht, als geheel, is van een feitelijke aard, die geen miskenning duldt. Het is een macht van de staat, in de staat, waar iedere onderdaan, in zijn maatschappelijk leven, onder leeft. Ter vermijding van conflicten tracht hij zich daar zoveel mogelijk naar te richten. Want in feite valt er aan deze macht niets te miskennen.

In oorsprong kan men het recht dan ook als een staatsmacht opvatten, waarbij vaste algemene regels in de plaats zijn getreden van een vroeger persoonlijk, willekeurig overheidsbewind. Het is, zo beschouwd, een geobjectiveerde staatsmacht, die niet volksrechtelijk, maar publiekrechtelijk van oorsprong is. Het veronderstelt een staatswil, als een zelfstandige overheid, van erkend feitelijk gezag, die op een bepaald territorium heerst over aldaar wonende onderdanen.

Gehoorzaamheid aan de overheid vormt de achtergrond, hoezeer ook bevoegdheden toegekend worden, die men tegenover de staat kan doen gelden. Want de staat is steeds bij het vaststellen, het spreken en het handhaven van het recht betrokken. Daardoor ontstaat er een vakkennis, omtrent dit rechtsinstituut, in verband met zijn feitelijke bepalingen en uitspraken,

die iedere beoefenaar van de rechtpraktijk wil leren beheersen.

Oppervlakkig beschouwd is het recht dan een vorm van de wil van de staatsoverheid, als geheel van normen, die gebieden en verbieden. Daaraan is de rechterlijke macht van de staat, bij het uitspreken van haar vonnissen, gebonden.

Het geheel is steeds groeiend, zeer samengesteld, een geheel van juridisch-technische aard, dat alleen deskundig en academisch daartoe opgeleiden, kunnen bevatten en beheersen. Vandaar dan ook dat de bijstand van geschoolde juristen veelal verplicht gesteld is.

Toch blijkt, dat dit geheel op een niet-feitelijk bestaande werkelijkheid, op een fictie, gebaseerd is, daar de niet-jurist geacht wordt de wet te kennen. Op onkunde van haar voorschriften kan hij zich tegenover de overheid dus niet beroepen. Als zodanig neemt de onderdaan dus ook hier een ondergeschikte plaats in. Want zijn feitelijke kennis en zijn bedoelingen zijn hier van geen betekenis, terwijl hij ook persoonlijk zijn eigen opvattingen en belangen niet mag voordragen. De raadsman is daardoor, als deskundige, een tussenpersoon, tussen onderdaan en overheid.

Er is echter nog meer, dat te denken geeft: de gebondenheid van de rechter aan de wetgeving. Want niet hij bepaalt, als jurist, de inhoud van het recht, maar de wetgever is het, die dit doet. Aan hem is hij gebonden, bij het uitspreken van zijn oordelen. Rechtschepping en rechtsvinding zijn gescheiden. Het is de staatkunde, de politiek, in de volksvertegenwoordiging, die de inhoud van het recht vaststelt. Juridische deskundigheid behoeft hierbij niet voorop te staan, terwijl de meerderheidsopvatting, onder hoofdzakelijk niet-juristen, beslist. In juridische vorm gebracht, geldt het dan absoluut, als rechtsnorm. Dit brengt de scheiding van wetgeving en rechtspraak in de staat aldus tweee. Dat men bij dieper nadenken hierover, in de rechtsfilosofie, tot een louter formalisme, met willekeurige inhouden moet komen, is een logisch en feitelijk uitvloeisel hiervan. In zijn zuivere vorm is het recht slechts een formaliteit, die volkomen op zich zelf is komen te staan. Dan geen verband meer met politiek, met geschiedenis of wijsbegeerte. Het is tot een volkomen zelfstandige objec-

(1) Voordracht, gehouden ter gelegenheid van de afsluiting van de Vlaamse cursus in de Wijsbegeerte van het recht 1962-63 aan de Vrije Universiteit van Brussel.

tiviteit gemaakt, waaraan men te gehoorzamen heeft, wil men geen dwang ondervinden.

De techniek van de rechtsvinding door studie en verklaring van de wet kan daardoor niet meer zijn, dan een onderzoek met de wet als uitgangspunt, waarbij naar het recht van de wet, met betrekking tot haar inhoud, niet meer gevraagd mag worden.

Het betreft hier dus een oneigenlijke rechtsvinding van een zeer oppervlakkig karakter. Dit is slechts in zoverre gerechtvaardigd, dat een dieper onderzoek de algemeenheid en daardoor de objectiviteit van het recht zou aantasten. Maar dit niet alleen. Nu de intrinsieke waarde van het recht niet onderzocht wordt, moet de maatschappelijke werking van het recht gevaar lopen door zulk een opgelegd formalisme. Van zulk een geobjectiveerde overheidsmacht is een militair, Napoleon, de schepper. Zij veronderstelt een reeds bestaande, vaste overheidsmacht in de staat, ter wille van haar feitelijke toepassing.

Daardoor kan dit onmogelijk de oorspronkelijke vorm van het recht zijn. Het recht moet, in de loop van de historie, eerder opgespoord zijn, voordat het in wetten kon worden vastgelegd.

Aanvankelijk, bij de primitieve volken, bestaat er slechts rechtsgevoel, als psychische reactie op hetgeen maatschappelijk afwijkt van hetgeen gebruikelijk pleegt te geschieden. Het is spontaan, absoluut en onberedeneerd.

De Romeinen begonnen het oplossen van geschillen tussen de onderdanen, al beredenerend te benaderen, waardoor zij op geheel andere wijze recht vonden en het recht als wetenschap grondvestten. Zij gingen daarbij onmiddellijk van het geschil uit, dat voor de rechter aanhangig gemaakt was. Terwijl voorheen alles in de eerste plaats op de staatkundig-sociale gemeenschap betrokken was, werd hier het private van het publieke onderscheiden.

Wanneer bijv. iemand van een ander verlof heeft gekregen om de vruchten van diens boomgaard te plukken en hij van die gelegenheid gebruik gemaakt heeft hem aan een ander, tegen vergoeding, van de hand te doen, dan zal de rechter, die ter hulp geroepen wordt, zich redelijk rekenschap moeten geven, waarom hij die daad in zijn rechtsgevoel afkeurt. Aldus ontstaat uit dit bijzondere geval het onderscheid in de zakelijke begrippen van eigendom en vruchtgebruik, die zullen blijken van algemene betekenis te zijn. Bij nadere overweging ligt het onrecht hierin, dat niemand meer recht aan een ander kan overdragen, dan hij zelf heeft.

Aldus komt men bij de Romeinen uit een bijzonder geval niet tot een gebiedend of verbiedend voorschrift, maar tot een algemeen rechtsbeginsel.

Terwijl later de rechtsnorm van uit het algemene voorschrift het speciale geval zal beoordelen, wordt hier van uit het bijzondere naar het algemene voortgeschreden. Zo ontstaat, uit een volkomen vrije rechtspraak, bij de Romeinen, een algemene wetenschap van het recht, met haar termen en begrippen. Aldus is het te verklaren, dat de Instituten van Justinianus een leerboek met de kracht van wet kunnen zijn en dat aan de oordelen van bepaalde personen, de jurisconsulti, door de staat rechtskracht kan worden verleend. Hier worden de belangen der partijen onmiddellijk aan elkaar afgewogen op de weegschaal van het recht, die van de godin Themis. Recht en billijkheid zijn hierbij niet te onderscheiden, daar men van het speciale uitgaat, noch recht van moraal. Godsdienst en wereld- en levensbeschouwing staan er buiten, doordat het juridische denken zonder enige vooronderstelling op de feitelijke verhouding gericht is. Een

tegelijk rechtvindende en rechtscheppende rechtspraak, die noch op gewoonterecht, overheidswil of welke andere vorm ook berust. Want het individuele rechtsbewustzijn blijkt hier de oorspronkelijke bron te zijn van iedere zuiver-redelijke rechtsvinding.

De latere normen zijn dan ook, bij nadere beschouwing, geen doeleinden op zichzelf, maar slechts middelen om gewenste en als juist beschouwde sociale verhoudingen feitelijk in het leven te roepen en te handhaven. Vandaar dat men ook rechtsnormen aantreft als: «Het rijk is verdeeld in provincies en gemeenten». Wijsgerig beschouwd, is het realistisch denken, terwijl het normatieve denken een idealistisch karakter draagt.

De Grieken en de Romeinen hebben de normatieve denkwijze nooit gekend. Zij is afkomstig van de Israëlieten en de latere Christenen en vond bij hen haar oorsprong in hun goddelijke moraalphilosophie, waarbij aan geopenbaarde uitingen, zoals wetten, uitspraken en voorbeelden, gehoorzaamd dient te worden. Het denken over het recht volgde deze denkwijze na, hoewel hieromtrent heel weinig geopenbaard werd.

Op die grond kan men de inhoud van het recht als zuiver menselijk opvatten, d.w.z. door en voor mensen gemaakt, met alle gebreken daaraan verbonden. Vandaar ook de mogelijkheid van conflict tussen inhoud en vorm; een vorm, die oorspronkelijk voorzien was van een inhoud, die men, dank zij zijn goddelijk en bovennatuurlijk karakter, slechts aannemen of verwerpen kon en waaromtrent dus slechts de uitleg of interpretatie was toegelaten. Daaruit komt ook de grote bekwaamheid voort in wetsuitleg en wettoepassing bij Joodse rechtsgeleerden, die een traditie van tientallen eeuwen in zich verenigen.

Maar hiertegenover is de z.g. vrije rechtsvinding even onuitroeibaar. De case-law bij de Angelsaksen in Engeland en de U.S.A. getuigt daarvan. Het was angst voor overheidswillekeur, op het vasteland van Europa, in Frankrijk in het bijzonder, of de wil om op objectief, redelijke wijze verschillende nationaliteiten, in hun zedelijke verscheidenheid, rechtens te overkoepelen (Oostenrijk-Hongarije), die leidde tot objectieve binding van de overheidsmacht aan de wetten, eerst de rechters en later in de z.g. rechtsstaat, aan het geschreven recht.

Dit geschreven recht kan veranderd worden, maar is als zodanig toch statisch van karakter, terwijl het praetorische recht bij de Romeinen volkomen soepel is. De maatschappij der negentiende eeuw, waarvoor het ontstaat, wordt tot op heden echter steeds meer dynamisch. Deze omstandigheid laat zich niet veranderen, hoe remmend men soms wil optreden. Vandaar het verschijnsel van achterstand in de wetgeving en van verouderen van het recht ten aanzien van nieuwe levensverhoudingen.

Dit deed aanhangers van de vrije-rechtsvinding ontstaan (Kantorowics), nadat het «hineininterpretieren» en het vervormen van de wet naar eigen rechtsbewustzijn vroeger ongekende vormen had aangenomen. Het verbod van rechtsweigeren en de plicht bij ede opgelegd om volgens de wet recht te spreken, kunnen dan tot heel veel onwaarschijnlijkheid aanleiding geven.

In strijd met de kennelijke opzet van de wet, worden dan aan de wetten geheel andere bedoelingen toegerekend, opdat het sociale leven op juiste wijze geholpen zal worden. Want het recht is geen doel op zichzelf. Het heeft tot taak het maatschappelijk leven te dienen. Het dient derhalve uiteindelijk beoordeeld te worden naar zijn sociale functie.

Welk van beide systemen zal in de toekomst uiteindelijk overwinnen? Is het nog nodig, na het voor-

afgaande, die vraag te beantwoorden voor een voortschrijdende, zich ontwikkelende wereld? Al wie het recht als maatschappelijk verschijnsel kan zien, twijfelt niet. Want overal zijn de wetten bezig leidraad te worden, bij het vinden van het recht, zodat de zelfstandige rechtspraak groeit. De oorspronkelijke rechtsvinding duikt bij de rechtspraak overal op. De grenzen tussen rechter en wetgever vervagen. De machtscheiding van Montesquieu werd in haar betekenis ondergraven, toen men, in het laatste kwartaal van de vorige eeuw de rechtstaatsgedachte ging voorstaan. De administratie diende bij haar optreden aan het rechterlijk oordeel onderworpen te worden. Nu ziet men tevens in de moderne democratie de grenzen tussen rechter en wetgever vervagen. Het wegvallen van vroeger zo scherpe tegenstelling tussen overheid en onderdanen, waaruit die drie tegenstellingen in de staatstaak voortvloeiden, bracht ook dit mede. Het karakter van de vroegere staat is geheel veranderd.

Wil men weten, waar die tegenstelling tussen de onmiddellijke rechtsvindingen met haar rechtsbeginselen en de indirecte rechtsvinding uit normen ontstond, dan moet men terug naar de zesde eeuw na Christus, in het Oost-Romeinse rijk, waar keizer Justinianus (529-565) liet codificeren. Men moet er de toestanden in dit rijk cultuur-historisch nagaan. Want daar ligt de wortel van het vraagstuk tussen

beginsel en norm. Dit dient allereerst historisch onderzocht te worden. De juristen van de vorige eeuw beschouwden het wettenrecht als een object, waarmede, in hun staat, de belangen der burgers op objectieve wijze beschermd konden worden. Zij strenden er mede tegen de vroeger zelfstandige en vrije staatsmachten, waarbij rechtspraak en rechtschepping gescheiden waren. Abstract-rationalistisch was hun denken, ja zelfs nog scholastisch, voor zover als het zich met iets bezighield, dat uit andere plaatsen en tijden afkomstig, als dood recht niet meer in betrekking stond met het huidige leven en denken.

De tegenwoordige ontwikkeling van het internationale leven vraagt overal om overbrugging van bestaande tegenstellingen, niet om verdoezeling daarvan, maar om hun oplossingen. Zo ook ten aanzien van beide rechtsvindingen. Een inzicht in de verhouding van de regeling van feitelijke tegenstellingen door middel van rechtsbeginselen enerzijds en de berechting met behulp van normen anderzijds, dient in overweging genomen te worden. Vormen de rechtsnormen doeleinden op zichzelf, of zijn zij slechts middelen om een juiste rechtstoestand te verwezenlijken, of te handhaven? Dat is de principiële vraag, waartoe de tweeërlei rechtsvinding aanleiding verschaft.

Prof. J. J. von SCHMID.

Een nieuw arrest van het internationaal gerechtshof over Zuid-West-Afrika

Op 4 november 1960 werden, door de regeringen van Ethiopië en Liberia, bij het Internationaal Gerechtshof te Den Haag rekwesten ingediend tegen de regering van Zuid-Afrika over het voortbestaan van het mandaat voor Zuid-West-Afrika en de daaruit voortvloeiende verplichtingen voor de Unie. Deze rekwesten vinden hun oorsprong in de voortdurende weigering van de Unie, zich neer te leggen bij de verscheidene adviezen van het Internationaal Gerechtshof van 1950, 1955 en 1956. Op grond van een verzoek door de Algemene Vergadering der V.N. tot haar gericht, bestudeerde de *Commissie der goede diensten voor Zuid-West-Afrika* het probleem van de mogelijke rechtsmiddelen om de toepassing te verzekeren der verplichtingen van de Unie op grond van het mandaat. Het verslag van deze commissie, dat de mogelijkheid van een contentieuze rechtspleging voor het Internationaal Gerechtshof voorziet, werd in 1959 door de Algemene Vergadering in overweging genomen, en gaf aanleiding tot een resolutie waarin de lidstaten der V.N. attent gemaakt worden op de mogelijkheid ieder geschil met de Unie van Zuid-Afrika over de interpretatie en toepassing van het mandaat voor beslissing aan het Hof voor te leggen. Op de konferentie der onafhankelijke Afrikaanse staten te Addis-Abeba in 1960 gaven Liberia en Ethiopië hun inzicht te kennen een actie in die zin bij het Hof in te leiden (1).

Na de memoires van beide staten te hebben onderzocht kwam het Hof tot het besluit dat beide rekwesten hetzelfde voorwerp hadden, en heeft het beide instanties samengevoegd (2). Het Hof werd gevraagd te oordelen dat de Unie van Zuid-Afrika onderworpen blijft aan de verplichtingen die het in *Zuid-West-Afrika* als mandataris onder de Volkenbond had; dat de apartheidspolitiek tegen deze verplichtingen indruist; dat de oprichting van militaire bases in dit gebied niet gewettigd is; dat de Unie zowel jaarverslagen als de petitie van de inlanders aan de

Algemene Vergadering moet overmaken, etc... De bevoegdheid van het Internationaal Gerechtshof betwistend, heeft de regering van Zuid-Afrika vier voorafgaande excepties ingebracht die het Hof, in een arrest van 21 december 1962, heeft verworpen (3). Elk van deze vier excepties gaf aanleiding tot het behandelen van enkele zeer voorname en omstreden rechtswesties die een belangrijke bijdrage leveren tot het ontwikkelen van het volkenrecht.

In geheel deze preliminaire fase van het geschil ging de betwisting hoofdzakelijk over de interpretatie van het artikel 7, alinea 2, van het mandaat voor Zuid-West-Afrika van 17 december 1920. Deze alinea is als volgt gesteld:

« *Le Mandataire accepte que tout différend, quel qu'il soit, qui viendrait à s'élever entre lui et un autre Membre de la Société des Nations relatif à l'interprétation ou à l'application des dispositions du Mandat, et qui ne soit pas susceptible d'être réglé par des négociations, soit soumis à la Cour Permanente de Justice Internationale, prévue pour l'article 14 du Pacte de la Société des Nations.* »

De excepties van de regering van Zuid-Afrika kunnen als volgt worden samengevat:

1. Het mandaat voor Zuid-West-Afrika is nooit een « van kracht zijnde konventie of verdrag » geweest in de zin van artikel 37 van het Statuut van het I.G. Dit artikel voorziet dat het I.G. bevoegd is in alle gevallen waarin een van kracht zijnd verdrag of konventie verwijst naar een rechtsmacht die de Volkenbond moest oprichten of naar het Permanent I.G. In elk geval, aldus de regering van Zuid-Afrika, is het mandaat niet meer van kracht sedert de ontbinding van de Volkenbond.

2. Om dezelfde reden zijn de regeringen van Ethiopië en Liberia geen « autre Membre de la Société des Nations ».

3. De beweerde onenigheid tussen de regeringen van Ethiopië en Liberia enerzijds, en die van Zuid-Afrika, anderzijds, is geen geschil (*différend*) in de zin van artikel 7, alinea 2, van het mandaat aangezien de eisende partijen geen enkel belang hebben in deze zaak.

4. De beweerde onenigheid is zeker geen geschil dat niet kan geregeld worden door diplomatieke onderhandelingen zoals artikel 7 dit voorschrijft.

De opgeworpen problemen zijn dus: de *juridische aard van de mandaten, de opvolging van de Volkenbond voor de UNO, de omschrijving van het begrip «geschil», en de rol van de diplomatieke onderhandelingen*. Aangezien het niet mogelijk is, in het kader van deze studie elk van deze problemen aan een grondig onderzoek te onderwerpen, zullen wij ons beperken tot het aangeven van de stelling van het I.G. wat betreft de eerste twee problemen. De kwesties van de omschrijving van het «geschil» en van de diplomatieke onderhandelingen zijn nagenoeg nieuw, en het past derhalve dat het onderzoek ervan meer diepgaand weze. Ten slotte willen wij nog wijzen op zekere interpretatieproblemen die zich, bij de oplossing van deze vraagstukken door het Hof, hebben gesteld.

* * *

I. Het juridisch karakter van het mandaat.

De eisende partijen in dit geding hebben de bevoegdheid van het I.G. om kennis te nemen van het geschil, onder meer gevestigd op het artikel 37 van het Statuut van het Hof. Dit artikel bepaalt:

«*Lorsqu'un traité ou une convention en vigueur prévoit le renvoi à une juridiction que devait instituer la Société des Nations ou à la Cour Permanente de Justice Internationale, la Cour Internationale de Justice constituera cette juridiction entre les parties au présent statut*».

Aangezien in het artikel 7 van het mandaat voor Zuid-West-Afrika van 17 december 1920 uitdrukkelijk naar het Permanent I.G. wordt verwezen, stelt zich de vraag of het mandaat een verdrag of een conventie is, en of dit mandaat nog steeds van kracht is. Terwijl de eisende partijen het contractueel karakter van het mandaat verdedigden, beweerde de verweerster dat het mandaat slechts een *uitvoeringsmaatregel* was van het artikel 22 van het Volkenbondpakt. Dit artikel stelt het mandaatsregime in. Zelfs indien het mandaat een verdrag was, dan zou het, gezien de ontbinding van de Volkenbond, niet meer van kracht zijn.

Het Hof is van mening dat, alhoewel naar de vorm te oordelen, het mandaat een *resolutie* van de Volkenbondsraad is, «*le mandat est en fait et en droit un engagement international ayant le caractère d'un traité ou d'une convention*» (4). Wat ook de gebruikte terminologie moge zijn (*déclaration of exemplaire*), dit is, overeenkomstig een wel gevestigde volkenrechtelijke regel, van geen belang. Hoe staat het Hof deze zienswijze? Er wordt verwezen naar de beslissing van 7 mei 1919 waarbij de voornaamste geallieerde en geassocieerde mogendheden aan Groot-Brittannië een mandaat toekenden. Op 9 mei 1919 stemde de Unie van Zuid-Afrika ermee in, de functie van mandataris uit te oefenen. In december 1920, dus meer dan één jaar na de aanvaarding door de mandataris, werd door dezelfde mogendheden aan de Volkenbondsraad een ontwerp voorgelegd houdende pre-

cize omschrijving van het mandaat. Dit ontwerp werd, op 17 december 1920, door een resolutie van de raad bevestigd. Volgens het Hof zou hieruit blijken «*que ce Mandat constitue un acte d'un type spécial, de nature composite, instituant un régime international nouveau... C'est un instrument qui présente le caractère d'un traité ou d'une convention*» (5). Daarenboven heeft dit verdrag een specifiek karakter: het is van *institutionele* aard. De partijen ervan zijn enerzijds de Volkenbond, vertegenwoordigd door de raad (6), en anderzijds de mandataris.

Ter verduidelijking menen wij nochtans het onderscheid te moeten onderstrepen tussen het *mandaatsysteem* enerzijds, ingesteld door artikel 22 van het Volkenbondpakt dat in zeer algemene bewoordingen is gesteld en waarvan Zuid-Afrika de verplichtingen heeft op zich genomen, voorlopig op 9 mei 1919, en definitief bij de ondertekening van het Verdrag van Versailles, en de *mandaatsakte* anderzijds, waarvan het Hof beweert dat het een verdrag is, en dat een meer gedetailleerde omschrijving geeft van de rechten, verplichtingen en bevoegdheden van de mandataris. Op grond van bovenvernoemd artikel 22 van het Volkenbondspakt, was een meer gedetailleerde omschrijving noodzakelijk. Deze kon het voorwerp uitmaken ofwel van een voorafgaande konventie tussen de lidstaten van de bond ofwel, indien dit niet was gebeurd, van een besluit van de Volkenbondsraad.

Aangezien er over het mandaat met betrekking tot Zuid-West-Afrika geen voorafgaande konventie tussen de lidstaten werd afgesloten, ligt het voor de hand, de *mandaatsakte* eerder te beschouwen als een door de Volkenbondsraad, in uitvoering van artikel 22, paragraaf 8, genomen *quasi-wetgevende maatregel* (dus geen verdrag) (7).

II. De Opvolging van de Volkenbond door de UNO.

Dit probleem is om verschillende redenen van belang. Wat is het lot van de mandaatsakte, in het bijzonder wat betreft de verplichting van artikel 7 ervan om de bevoegdheid van het I.G. te erkennen voor alle geschillen voortvloeiend uit het mandaat? Behouden de lidstaten van de vroegere Volkenbond de bevoegdheid die zij hadden om een geschil in verband met het mandaat voor het permanent I.G.?

Indien het mandaat een verdrag is, zoals het Hof aanneemt, dan is dit verdrag in elk geval van kracht gebleven tot op het ogenblik dat één der verdragspartners, de Volkenbond verdween. Dit was het geval op 19 april 1946. Inmiddels echter is, op 24 oktober 1945, de UNO ontstaan, en het Handvest ervan is respectievelijk op 7 november 1945, op 2 november en op 13 november 1945 door Zuid-Afrika, Ethiopië en Liberia bekrachtigd geworden. Vanaf deze data zijn deze staten aan de verplichtingen van het Handvest onderworpen, en genieten zij eveneens van de rechten die het toekent. Nu bepaalt artikel 37 van het Statuut van het I.G., dat een integrerend deel uitmaakt van het Handvest, dat wanneer een van kracht zijnd verdrag voor een geschil naar een rechtsmacht in te stellen door de Volkenbond of naar het Permanent I.G. verwijst, het nieuwe I.G. voor deze betwisting bevoegd zal zijn. Dit was, zoals wij hebben gezien, het geval voor artikel 7 van de mandaatsakte. Derhalve aldus het Hof

«*Bien que la Société des Nations et la Cour permanente de justice Internationale aient disparu l'une et l'autre, la Cour estime que l'obligation du défendeur de se soumettre à la juridiction obligatoire de*

» la Cour permanente a été effectivement transférée » à la présente Cour avant la dissolution de la Société des Nations ». (8).

Men kan zich echter afvragen of, op 19 april 1946, d.w.z. bij de ontbinding van de Volkenbond, de mandaatsakte niet heeft opgehouden te bestaan aangezien één der verdragspartners is verdwenen. Het gevolg hiervan zou zijn, dat het I.G. slechts bevoegd zou geweest zijn gedurende de enkele maanden van november 1945 tot april 1946. Deze stelling is door de Unie van Zuid-Afrika verdedigd geworden. Volgens de regering van dit land zijn de algemene bepalingen van het mandaat, omschreven in artikel 22 van het Volkenbondpakt, blijven bestaan aangezien zij een *objektief* karakter hadden. De contractuele bepalingen echter zouden opgehouden hebben te bestaan. In zijn advies van 1950 heeft het Hof deze stelling reeds weerlegd. Enerzijds is het onaanvaardbaar dat alleen de rechten toegekend door het mandaat worden weerhouden, terwijl de verplichtingen die het oplegt worden afgewezen. Anderzijds benadrukt het Hof in zijn arrest van 1962, dat het uitsluiten van de verplichtingen die uit het mandaat voortspruiten tot gevolg zou hebben het wezen zelf van het mandaat uit te sluiten. (9).

Er is echter nog een ander argument. Enkele dagen voor de ontbinding van de Volkenbond, op 9 april 1946, verklaarde de afgevaardigde van Zuid-Afrika tijdens de debatten in de Assemblée over de problemen door de nakende ontbinding en opvolging gesteld, dat de Unie het mandaatsgebied van Zuid-West-Afrika verder zou besturen « *en se conformant scrupuleusement aux obligations du mandat... Le Gouvernement de l'Union se fera... un devoir de considérer que la disparition de la Société des Nations ne diminue en rien les obligations découlant du Mandat* ».

Door deze verklaring erkende de regering van Zuid-Afrika uitdrukkelijk haar verplichtingen voor de periode na de ontbinding van de Volkenbond. Deze erkenning lijkt ons een doorslaggevend argument te zijn. Zelfs indien de mandaatsakte geen verdrag is en dus als een quasi-wetgevende akte van de Volkenbondsråd moet worden beschouwd, kan de Unie van Zuid-Afrika thans niet meer de verplichtingen van zich schuiven die zij uitdrukkelijk heeft erkend als blijvende voortbestaan zelfs na de ontbinding van de Volkenbond. Volgens het Hof echter was deze akte een verdrag tussen de raad en de mandataris. Deze raad is weliswaar verdwenen, maar de verplichtingen van het verdrag blijven voor de mandataris voortbestaan. Het Hof gaat echter verder en beweert dat het mandaat blijft bestaan « *en tant que traité entre le Mandataire et les Membres de la Société des Nations* » (10). Het is ook om deze reden dat de uitdrukking « *un autre Membre de la Société des Nations* » in artikel 7 van het mandaat, niet in de letterlijke zin mag worden geïnterpreteerd, maar moet worden gezien in dit geheel van feiten en omstandigheden die hebben geleid tot de ontbindingsakte van de Volkenbond.

Ten slotte nog deze overweging van het Hof. Indien de verschillende mandatarissen bij de ontbinding van de Volkenbond een verklaring hebben afgelegd waarin zij het voortbestaan van hun mandaatsverplichtingen erkennen, dan gold dit voor de overgangperiode, in afwachting van het sluiten van voogdijverdragen in uitvoering van het Handvest der Verenigde Naties. Alle mandaten, behalve dat voor Zuid-West-Afrika, werden omgevormd in voogdijverdragen. Derhalve

blijft het mandaat voor Zuid-West-Afrika thans nog voortbestaan (11).

III. De omschrijving van het begrip « *geschil* » (*différend*).

Het I.G. geeft in zijn arrest van 21 december 1962 van het begrip « *différend* » eerst en vooral een *algemene* bepaling, en gaat dan verder na, in welke mate de betwisting tussen de betrokken partijen een *geschil* is zoals dit door artikel 7 van het mandaat omschreven is. Dit laatste probleem is er een van tekstinterpretatie.

a) Voor de bepaling van een « *geschil* » (*différend, dispute*), begint het Hof met een verwijzing naar de bepaling die door het Permanent Internationaal Gerechtshof aan dit begrip werd gegeven in het arrest over de *Mavromattis-concessies in Palestina*. Volgens deze bepaling is een *geschil*: « *un désaccord sur un point de droit ou de fait, une contradiction, une opposition de thèses juridiques ou d'intérêts entre deux personnes* » (12).

Deze bepaling wordt in het jongste arrest nader toegelicht. Om het bestaan van een *geschil* te bewijzen, aldus het Hof, is het niet voldoende dat één der partijen beweert dat er een *geschil* bestaat. Omgekeerd is de eenvoudige ontkenning van het bestaan van een *geschil* geen bewijs dat er in werkelijkheid geen *geschil* bestaat. Het volstaat evenmin te bewijzen dat de *belangen* van de twee partijen op een manifeste tegenstand van de andere stuiten. Wat echter wel vereist wordt, is het bewijs « *que la réclamation de l'une des parties se heurte à l'opposition manifeste de l'autre* » (13). Hiermede bevestigt het Hof de stelling die het ingenomen had in het advies van 30 maart 1950 over de *Interpretatie van de Vredesverdragen met Bulgarije, Hongarije en Roemenië*: « *L'existence d'un différend international demande à être établie objectivement* » (14).

Ofschoon het Hof de bepaling van het *Mavromattis*-arrest als uitgangspunt neemt, valt het op dat deze bepaling, althans op het eerste gezicht, een wijziging heeft ondergaan. Inderdaad, volgens het Permanent I.G. vereist een *geschil* o.m. « *une opposition d'intérêts entre deux personnes* », terwijl volgens het huidige I.G., in zijn arrest van 21 december 1962, « *il n'est pas suffisant... de démontrer que les intérêts des deux parties à une telle affaire sont en conflit* » (15). De enige uitleg die voor deze tegenspraak kan gevonden worden is, dat het Hof in beide gevallen een verschillende opvatting heeft gehad van het begrip « *belangen* » (*intérêts*). In het *Mavromattis*-arrest had het Hof zeker de *juridisch beschermde* belangen op het oog. Overigens beoogt de uitdrukking « *pas d'intérêt, pas d'action* » alleen deze *juridisch beschermde* belangen zoals blijkt uit artikel 62 van het Statuut van het Hof: « *Lorsqu'un Etat estime que, dans un différend, un intérêt d'ordre juridique est pour lui en cause, il peut adresser à la Cour une requête à fin d'intervention* ». In het thans voorliggend arrest — en de algemene definitie van een « *geschil* » — schijnt het Hof alleen gedacht te hebben aan de niet *juridisch beschermde* belangen waarvan een konflikt geen « *geschil* » is dat aan de jurisdictie van het Hof kan worden voorgelegd, d.w.z. een *juridisch geschil*. Dit wordt trouwens bevestigd door de bemerkingen van het Hof over de bepaling van het *geschil* in het kader van artikel 7 van het mandaat (vide sub b).

De theoretische formulering van de criteria die wel en niet relevant zijn voor de vaststelling van een ge-

schil, is niet altijd van aard om, in de praktijk, met zekerheid het bestaan van een geschil te bevestigen. De rechtspraak kan hier een zekere leidraad geven.

— In de zaak van de *Servische leningen*, stelde het Permanent I.G. het bestaan vast van twee geschillen. Een eerste geschil betrof het bestaan en de aard van de verplichtingen van de Servische staat ten overstaan van de houders van zekere obligaties voortvloeiende uit staatsleningen. In dit geschil van *interne* aard richtten zich de Franse obligatiehouders tot hun regering met het verzoek om diplomatieke bescherming. Uit de diplomatieke onderhandelingen tussen beide staten zou blijken, dat de Servische regering, zonder de rechtmatigheid van de tussenkomst der Franse regering te betwisten, deed gelden dat zij de dienst der obligaties had uitgevoerd overeenkomstig de contraktueel aangegane verbintenissen. Dit laatste werd door de Franse regering betwist. Er ontstond dus een nieuw geschil, identiek aan datgene tussen de Servische staat en diens schuldeisers, en dat zijn oorsprong vond in een onenigheid over een rechtskwestie: de aard van de verplichtingen van de Servische staat tegenover de Franse schuldeisers (16).

— In het reeds aangehaalde advies over de *interpretatie der Vredesverdragen*, stelt het Hof vast dat, in de diplomatieke briefwisseling van zekere Angelsaksische staten met Bulgarije, Hongarije en Roemenië, beschuldigingen worden naar voor gebracht over inbreuken van zekere bepalingen van de vredesverdragen betreffende mensenrechten. De drie betrokken regeringen hebben deze beschuldigingen van de hand gewezen. « *Il s'est donc produit une situation dans laquelle les points de vue des deux parties, quant à l'exécution ou la non-exécution de certaines obligations des traités, sont nettement opposés. En présence d'une telle situation, la Cour doit conclure que des différends internationaux se sont produits* » (17).

— Het is overigens niet noodzakelijk dat de betwisting *uitdrukkelijk* zou zijn vastgesteld. In het arrest betreffende de *Duitse minderheden in pools Oberschlesien*, zegt het Hof dat een verschil van mening ontstaat wanneer één der regeringen vaststelt dat de houding door de andere aangenomen, strijdig is met haar eigen zienswijze. Een formele betwisting kan ontstaan door een éenzijdige rechtshandeling, bv. door een protest, doch dit is niet noodzakelijk. « *La Cour ne pourrait s'arrêter à un défaut de forme qu'il dépendrait de la seule partie intéressée à faire de disparaître* » (18). Dit wordt nog bevestigd in het arrest over de *interpretatie der arresten in de zaak Chorzow*. Het is voldoende, aldus het Hof, dat beide regeringen hun tegenovergestelde opvattingen over de zin en de draagwijdte van een arrest hebben laten blijken. « *La Cour estime ne pas pouvoir exiger que la contestation se soit formellement manifestée* » (19). Het Hof kan dus gevat worden van zodra één der partijen oordeelt dat er een meningsverschil over de interpretatie en de toepassing van een conventie bestaat.

Nochtans wordt vereist dat de betwisting betrekking heeft op een verschillende zienswijze over *wel bepaalde* punten. In het arrest van 27 november 1950 over de aanvraag om *Interpretatie van het arrest over het Asielrecht*, houdt het Hof het voor vanzelfsprekend dat men het feit, dat één der partijen het arrest voor duister houdt, terwijl de andere het als klaar aanvaardt, niet als een betwisting of een geschil mag aanzien. Uit ditzelfde arrest blijkt overigens dat, ofschoon de betwisting niet uitdrukkelijk en formeel moet worden vastgesteld, zij toch op één of andere manier moet tot uiting komen (20).

Samenvattend kan men dus zeggen dat een geschil

ontstaat van zodra er een betwisting is tussen twee partijen over een bepaalde kwestie en waarin hun verschil van mening tot uiting komt. Deze betwisting moet niet uitdrukkelijk en formeel zijn vastgesteld; het volstaat dat zij, op om het even welke manier, tot uiting komt. Dit werpt het vraagstuk op van de *diplomatieke onderhandelingen voorafgaandelijk* aan de onderwerping van een zaak aan een internationale rechtsmacht. Dit probleem zullen wij onder IV behandelen.

b) Naast een algemene bepaling van het « geschil », onderzoekt het Hof de bewering als zou het konflikt tussen Ethiopië en Liberia enerzijds, en de Unie van Zuid-Afrika anderzijds geen geschil zijn in de zin van artikel 7 van het mandaat, aangezien de klagende partijen geen enkel recht of geen enkel juridisch belang hebben bij de naleving, door de mandataris, van de hem, door het mandaat opgelegde verplichtingen. Is dit specifiek twistpunt een « *différend, quel qu'il soit... relatif à l'interprétation ou à l'application des dispositions du mandat* » ?

Het Hof stelt vast dat de bewoordingen van artikel 7 klaar en precies zijn en geen aanleiding geven tot enige onduidelijkheid. Derhalve laten zij geen enkele uitzondering toe: ze betreffen ieder geschil, van welke aard ook, over de interpretatie en toepassing van de bepalingen van het mandaat in het algemeen. Daaruit moet besloten worden, aldus het Hof, dat de Lidstaten van de Volkenbond een recht of een *juridisch beschermd* belang hebben dat de mandataris zijn verplichtingen nakomt, niet alleen ten overstaan van de bewoners van het mandaatgebied, doch eveneens van de Volkenbond en diens leden (21). Het Hof besluit dus uit de bepalingen van het mandaat tot het bestaan van een « *intérêt juridique* ». Hieruit volgt, dat iedere Lidstaat van de Volkenbond, op grond van het mandaat en door de toestemming van de mandataris zelf, een juridisch belang heeft en aldus een actie kan instellen. In het bijzonder Volkenrecht en op grond van een verdragsbepaling, zou dus het bestaan moeten worden erkend van een soort *actio popularis* (22). Hieruit volgt, steeds volgens het Hof, dat er een *judiciair beschermrecht* bestaat, uit te oefenen door het Hof, en dat de welvaart en de ontwikkeling der bewoners van de mandaatgebieden tot voorwerp heeft:

« *... l'article 7 instaure en fait... la protection judiciaire de la Cour permanente puisqu'il donne à chacun des autres Membres de la Société des Nations le droit d'invoquer aux mêmes fins la juridiction obligatoire à l'encontre du Mandataire. Il va de soi que la protection des intérêts concrets des Membres ou de leurs ressortissants est comprise dans ce cadre, mais le bien-être et le développement, des habitants du territoire sous Mandat ne sont pas moins importants* » (23).

IV. De diplomatieke onderhandelingen.

Het vraagstuk van de diplomatieke onderhandelingen kan zich op een tweevoudige manier stellen. Voortgaande op het zoëven aangehaalde probleem van de bepaling van een « geschil » (*supra*, sub III, a)), kan men zich afvragen in hoeverre het bestaan van een meningsverschil noodzakelijkerwijze voorafgaandelijke diplomatieke onderhandelingen veronderstelt. Met andere woorden, indien, zoals het Hof aanneemt, de tegengestelde zienswijzen van de partijen moeten vastgesteld worden, is het nodig en noodzakelijk dat dit door diplomatieke onderhandelingen gebeurt? Op deze vraag werd reeds geantwoord: er wordt geen

uitdrukkelijke en formele vaststelling vereist. In het arrest over de aanvraag om *Interpretatie van de Chorzow-arresten* verwijst het hof naar artikel 60 van zijn statuut waarin wordt gezegd: « *En cas de contestation sur le sens et la portée de l'arrêt, il appartient à la Cour de l'interpréter, à la demande de toute partie* ». Deze bepaling schrijft niet voor dat de betwisting op een bepaalde manier, b.v. door diplomatieke onderhandelingen, zou worden vastgesteld. Het is natuurlijk aan te bevelen, zegt het Hof, dat een staat, vooraleer een andere staat aan te klagen, zich ervan tracht te vergewissen dat het gaat om een meningsverschil dat niet anders kan worden bijgelegd. « *Mais, vu la teneur du texte, la Cour estime ne pas pouvoir exiger que la contestation se soit formellement manifestée* » (24). De betwisting kan zich uiten op om het even welke manier, b.v. door een stellingname gevolgd door een protest van de andere partij. Zo is het geschil tussen de Verenigde Staten en Zwitserland in de zaak *Interhandel* ontstaan op 26 juli 1948 « *du moment où la première demande a été définitivement rejetée* ». Weliswaar kunnen de feiten en toestanden die tot een geschil leiden, reeds lang bestaan, maar men mag deze niet gelijkstellen met het geschil zelf (25).

Een tweede aspekt van het probleem der diplomatieke onderhandelingen heeft betrekking op een geheel andere vraag. In hoever wordt door het Volkenrecht vereist dat een geschil, vooraleer aan een internationale rechtsmacht te worden voorgelegd, het voorwerp moet uitmaken van diplomatieke onderhandelingen tussen de partijen? De verhouding van de diplomatieke onderhandelingen tot het geschil is hier dus van een geheel andere aard. Het gaat hier inderdaad niet om de vaststelling van een geschil ter gelegenheid van of door onderhandelingen, maar wel om onderhandelingen die tot doel hebben een reeds bestaand geschil op te lossen. Moeten diplomatieke onderhandelingen plaats hebben, en hoever moeten deze eventueel doorgedreven worden? (26).

Het bestaan van een algemene verplichting in het Volkenrecht tot het voeren van voorafgaandelijke diplomatieke besprekingen is zeer omstreken, ofschoon er een strekking bestaat tot het erkennen van een dergelijke algemene norm. De commissie van rechtsgeleerden, belast met het opstellen van het statuut van het Permanent Internationaal Gerechtshof, heeft dit vraagstuk grondig besproken en zich zelfs in een gunstige zin uitgesproken. In het statuut zelf vinden wij hierover echter niets. De rechtspraak van het Internationaal Gerechtshof over dit probleem is eerder schaars en niet geheel duidelijk. Zo zegt het Permanent I.G. in zijn arrest over de aanvraag tot *Interpretatie der Chorzow-arresten*:

« *Il paraît bien désirable qu'un Etat ne procède pas à une démarche aussi sérieuse que l'assignation d'un autre Etat devant la Cour, sans avoir auparavant, dans une mesure raisonnable, tâché d'établir clairement qu'il s'agit d'une différence de vues qui ne peut être dissipée autrement* » (27).

Hieruit blijkt dat er geen verplichting bestaat tot het voeren van diplomatieke onderhandelingen, doch dit arrest had betrekking op het artikel 60 van het Statuut van het Hof waarin wordt gezegd dat het Hof, op aanvraag van iedere partij, het arrest moet intepeteren in geval van betwisting over zijn zin en draagwijdte. Bij deze soort betwistingen zouden diplomatieke onderhandelingen dus niet verplicht zijn.

In het arrest over de *Mavrommatis-concessies* in Palestina schijnt het Hof wel het bestaan van een regel over de voorafgaandelijke diplomatieke onder-

handelingen te erkennen. Doch ook hier zijn er zekere nuances. Er wordt n.l. gezegd:

« *La Cour se rend bien compte de toute l'importance de la règle suivant laquelle ne doivent être portées devant elle que les affaires qui ne sont pas susceptibles d'être réglées par négociations; elle reconnaît en effet, qu'avant qu'un différend fasse l'objet d'un recours en justice, il importe que son objet ait été défini au moyen de pourparlers diplomatiques* » (28).

Het Hof voegt er nochtans aan toe dat, voor de toepassing van deze regel, o.m. rekening moet worden gehouden met de appreciatie van de staten zelf « *qui sont le mieux placés pour juger des motifs d'ordre politique devant rendre impossible la solution diplomatique d'une contestation déterminée* » (29).

Sommige auteurs bevestigen het bestaan van deze verplichting. Zo schrijft Cavaré: « *L'action en responsabilité ne peut être formée devant une juridiction internationale que si l'objet du litige l'a d'abord été sur le terrain diplomatique* » (30).

Anderen, zoals Guggenheim (31) en Reuter (32) vragen zich af of deze verplichting tot het voeren van diplomatieke onderhandelingen, die men in sommige verdragen aantreft, niet moet worden verondersteld in alle clausules over de jurisdictie.

In vele internationale verdragen wordt een speciale clausule aangetroffen waarin de partijen verplicht worden een geschil eerst door diplomatieke onderhandelingen te trachten bij te leggen, vooraleer zich tot een internationaal gerechtelijk organisme te wenden (*pactum de negotiando*). Dit is o.m. het geval voor het mandaat voor Zuid-West-Afrika, waar, in artikel 7, alinéa 2, wordt gezegd: « *Le mandataire accepte que tout différend, quel qu'il soit... et qui ne soit pas susceptible d'être réglé par des négociations, soit soumis à la Cour Permanente de Justice Internationale...* ». In de laatste van haar excepties liet de regering van Zuid-Afrika gelden dat het ontstane geschil wél kon geregeld worden door diplomatieke onderhandelingen.

Het Hof had zich dus alleen uit te spreken over de vraag of het geschil tussen Ethiopië en Liberia enerzijds, en de Unie van Zuid-Afrika anderzijds, door diplomatieke onderhandelingen nog kon opgelost worden. Voorafgaandelijk doet het Hof opmerken dat de onmogelijkheid om een geschil langs diplomatieke weg op te lossen slechts kan bestaan op de dag dat de rekwisten werden neergelegd. In het kader van de UNO zijn er kollektieve onderhandelingen geweest die tot een impasse geleid hebben. Hieruit, en ook uit het feit dat de pleidooien en geschriften der partijen duidelijk het voortbestaan van deze impasse bevestigen, besluit het Hof: « *qu'il n'est pas raisonnablement permis d'espérer que de nouvelles négociations puissent aboutir à un règlement* » (33). Hieruit kan men dus het besluit trekken dat, indien er, op grond van een verdrag een verplichting tot onderhandelen bestaat, deze onderhandelingen niet tot in het oneindige worden doorgedreven. In het arrest over de *Mavrommatis concessies* zegt het Hof dat de onderhandelingen, die allerhande vorm kunnen aannemen, ook, kort kunnen zijn:

« *tel est le cas si elle a rencontré un point mort, si elle s'est heurtée finalement à un non possumus ou à un non volumus péremptoire de l'une des Parties et qu'ainsi il est apparu avec évidence que le différend n'est pas susceptible d'être réglé par une négociation diplomatique* » (34).

Alles hangt dus af van een appreciatie der partijen zelf die het best geplaatst zijn om te oordelen over de politieke motieven die een diplomatieke oplossing onmogelijk maken.

De vorm van deze onderhandelingen. De regering van Zuid-Afrika beweerde dat de kollektieve onderhandelingen in UNO-verband niet gelijk te stellen zijn met directe, bilaterale onderhandelingen tussen de betrokken partijen. Deze stelling wordt door het Hof van de hand gewezen: wat van belang is, is niet zozeer de vorm der onderhandelingen, dan wel de houding en de stellingen der partijen. Herinneren wij eraan dat, reeds in het *Mavrommatis*-arrest het Permanent I.G. erkend had dat de onderhandelingen vormloos waren en zowel konden bestaan in konversaties als in een uitwisseling van nota's en geschriften⁽³⁵⁾. De parlementaire of multilaterale diplomatie is nu erkend als een der gevestigde vormen tot het voeren van diplomatieke onderhandelingen:

« *Peu importe le nombre de parties s'opposant... ; tout dépend de la nature de la question en litige. Lorsqu'il s'agit d'une question affectant les intérêts mutuels de nombreux Etats, qu'ils fassent ou non partie d'un corps organisé, il n'y a aucune raison pour que chacun d'eux se conforme au formalisme et aux faux-semblants d'une négociation directe avec l'Etat auquel ils s'opposent s'ils ont déjà pleinement participé aux négociations collectives avec cet Etat adverse* »⁽³⁶⁾.

Besluit. Het mandaat voor Zuid-West-Afrika, om het even of dit een verdrag is, zoals het Hof schijnt aan te nemen, dan wel een quasi-wetgevende akte van de Volkenbondsraad, is nog steeds van kracht niettegenstaande de ontbinding van de Volkebond. Het I.G. haalt daarvoor als hoofdargument aan, de opvolging van de Volkenbond door de V.N. Persoonlijk hechten wij meer belang aan het feit dat de regering van Zuid-Afrika het voortbestaan van haar verplichtingen van het mandaat heeft erkend. Door de verdwijning van de Volkenbond zijn weliswaar zekere aan deze organisatie toegekende controle-bevoegdheden teniet gegaan. Doch, het judicair beschermrecht van het I.G. is gevestigd op de bekrachtiging door de Unie van het Handvest der V.N. en het daarbij horende Statuut van het I.G. De vroegere Lidstaten van de Volkenbond die lid geworden zijn van de V.N. hebben een algemeen belang bij de nakoming door de Unie van haar verplichtingen, en zij kunnen dus een aktie bij het I.G. inbrengen. De bijlegging van het konflikt langs diplomatieke weg is nagestreefd geworden in het raam van de mogelijkheden der multilaterale diplomatie door de V.N. geboden. Het Hof lijkt dus wel bevoegd om deze zaak te behandelen. De bevoegdheidsproblemen in deze zaak gesteld hielden alle verband met het artikel 7 van het mandaat. Wij zullen nu in het kort aanstippen met behulp van welke technieken dit artikel door het Hof werd geïnterpreteerd.

V. Interpretatieproblemen.

De regering van Zuid-Afrika beweerde dat het woord « geschil », in alinea 2 van artikel 7, moest geïnterpreteerd worden in de zin die in het algemeen wordt toegekend aan dergelijke bepalingen in juridisdiktionele clausules. Aldus zou een « geschil » slechts een betwisting zijn tussen de mandataris en een ander lid van de Volkenbond betreffende de *specifieke rechten en juridische belangen* van dit lid in de zaak. Volgens deze stelling hadden Ethiopië en Liberia moeten bewijzen dat zij, door de beweerde niet-nakoming door Zuid-Afrika van haar verplichtingen, onmiddellijk in hun rechten en belangen waren benadeeld.

Het Hof verwierp deze interpretatie aangezien zij niet strookte met de « *sens naturel et ordinaire des dispositions de l'article 7* »⁽³⁷⁾. Welk is deze gewone

en natuurlijke zin? Dit artikel spreekt van elk geschil « *quel qu'il soit* » en « *relatif à l'interprétation ou à l'application du mandat* ». De gebruikte bewoordingen, aldus het Hof, zijn breed, klaar en precies; ze geven tot geen enkele dubbelzinnigheid aanleiding en staan geen enkele uitzondering toe. Ze moeten derhalve worden geïnterpreteerd in die zin, dat elk lid van de Volkenbond een recht en er belang bij heeft dat de mandataris zich van zijn plichten kwijt én tegenover de bewoners van het mandaatgebied, én tegenover de Volkenbond en diens leden.

De fundamentele regel over de interpretatietechniek en volgens welk eerste en vooral de natuurlijke en gewone betekenis van de gebruikte woorden moet worden nagespoord, is echter *geen absolute* regel. Wanneer de resultaten, door deze methode bereikt, onverenigbaar zijn met de geest, het voorwerp en de samenhang van een clausule, dan kan men hun geen krediet toekennen⁽³⁸⁾. Aldus oordeelde het Hof, met betrekking tot de woorden « *un autre membre de la Société des Nations* », die de regering van Zuid-Afrika als volgt interpreteerde: aangezien er geen Volkenbond meer bestaat, bestaan er ook geen leden van de Volkenbond. Derhalve kan, door ex-leden geen geding worden ingespannen voor het I.G. Daar tegenover stelde het Hof dat iedere interpretatie van artikel 7 « *doit tenir compte de tous les faits et circonstances pertinents* » wat betreft de ontbindingsakte van de Volkenbond.

Het verworpen van de gevolgtrekking van de eerste interpretatieregels, indien deze leidt tot absurde gevolgtrekkingen, is geheel normaal. De toepassing die het Hof van deze regel hier maakte laat echter veronderstellen dat elk besluit absurd is, indien het niet strookt met de geest, het voorwerp en de samenhang van de clausule. Dit veronderstelt echter op zijn beurt, dat het Hof zich eerst vergewist van wat de geest, het voorwerp en de samenhang van de clausule is. Het is aan deze gegevens dat het Hof de resultaten van een textuele interpretatie toetst.

De Unie van Zuid-Afrika had tegen de geldigheid van het mandaat doen gelden dat het, indien het een verdrag was, niet overeenkomstig het artikel 18 van het Volkenbondspakt geregistreerd werd. Hierop onderzoekt het Hof de *tekst* van artikel 18 dat voorschrijft dat « *ieder verdrag of iedere verbintenis in de toekomst aangaan* » moet geregistreerd worden. Dit betekende: na 10 januari 1920, datum waarop het Pakt van kracht werd. Het mandaat werd echter door Zuid-Afrika aanvaard in mei 1919. Het artikel 18 van het Pakt was dus niet van toepassing. Overeenkomstig een gevestigde praktijk dat het Hof elke verdere interpretatie van artikel 18 moeten stopzetten, aangezien de textuele methode een normale en klare interpretatie toeliet. Ondanks deze ondubbelzinnige resultaten echter, past het Hof nog de teleologische methode toe, en gaat het na wat de bedoeling is geweest van het artikel 18. « *Destiné à assurer la publicité et à éviter les traités secrets* »⁽³⁹⁾, was het niet toepasselijk op verdragen door de Volkenbond zelf afgesloten. In de jongste rechtspraak van het Hof is het meermaals voorgekomen, dat andere interpretatiemethodes werden aangewend, nadat de textuele interpretatie reeds de klare, duidelijke zin van een clausule had aan het licht gebracht⁽⁴⁰⁾. Wij menen hieruit een nuantie te kunnen zien van het al te strakke principe dat alle andere interpretatietechnieken uitsluit van zodra de eerste techniek (de textuele interpretatie) een ondubbelzinnige betekenis aan het licht bracht. Andere interpretatiemethoden zijn wél toegelaten indien hierdoor de bevestiging wordt gevonden van de eerste resultaten. Indien echter deze andere methodes tot een besluit

leiden dat niet strookt met de gegevens van een textuele interpretatie, dan is dit besluit te verwerpen, gesteld natuurlijk dat de textuele interpretatie tot geen absurde en ondubbelzinnige resultaten heeft geleid.

Erik SUY

Doctor in de rechten,

Doctor in de politieke wetenschappen,

Aspirant N.F.W.O.

- (1) *Rosenne, S., La Cour Internationale de Justice en 1960. Revue Générale de Droit International Public*, 1961, n° 3.
- (2) *Ordonnance du 20 mai 1961, Recueil 1961*, p. 13.
- (3) *Rosenne, S., La Cour Internationale de Justice en 1961, Revue Générale de Droit International Public*, 1962, n° 4.
- (4) *South West Africa Cases, Preliminary Objections. Recueil 1962*, p. 319.
- (5) *Recueil 1962*, p. 330.
- (6) *Idem*, p. 331.
- (7) *Idem*, p. 332.
- (8) Cf. de afwijkende mening van Rechter Basdevant: « acte accompli par le Conseil dans l'exercice des pouvoirs a lui conférés par l'article 22 »; die van de Rechters Spender en Fitzmaurice: « a quasi-legislative act of the League Council, carried out in the exercise of a power given to it by the Covenant » (p. 490).
- (9) *Recueil 1962*, p. 334.
- (10) *Idem*, p. 334.
- (11) *Idem*, p. 341.
- (12) *C.P.J.I., Série A, n° 2*, p. 11.
- (13) *C.I.J., Recueil 1962*, p. 328.
- (14) *Recueil 1950*, p. 74.
- (15) *Recueil 1962*, p. 328.
- (16) *C.P.J.I., Série A, n° 20-21*, pp. 17-18.

- (17) *Recueil 1950*, p. 74.
- (18) *C.P.J.I., Série A, n° 6*, p. 14.
- (19) *Idem, Série A, n° 13*, p. 10-11.
- (20) *Recueil 1950*, p. 403.
- (21) *Recueil 1962*, p. 343.
- (22) Deze opvatting van het Hof wordt zeer aangevochten door Rechter B. Winarski in zijn afwijkende mening bij het arrest gevoegd. *Recueil 1962*, p. 452 vv.
- (23) *Recueil 1962*, p. 344.
- (24) *C.P.J.I., Série A, n° 13*, pp. 10-11.
- (25) *Recueil 1959*, p. 22 Cf. eveneens de individuele opvatting van Rechter Sir Percy Spender, *idem*, p. 60.
- (26) Zie over dit probleem: M.M. AHI; *Les négociations diplomatiques préalables à la soumission d'un différend à une instance internationale*. Genève, 1957. M. Bourquin, Dans quelle mesure le recours à des négociations diplomatiques est-il nécessaire avant qu'un différend puisse être soumis à la juridiction internationale? *Hommage d'une génération de juristes au Président Basdevant*. Paris, 1960, pp. 43-55.
- (27) *C.P.J.I., Série A, n° 13*, pp. 10-11.
- (28) *C.P.J.I., Série A, n° 2*, p. 15.
- (29) *Idem, eod. loc.*
- (30) *Traité de droit international positif*, t. II, p. 148.
- (31) *Traité de droit international public*, t. II, Genève, 1953, p. 149, nota 1, in fine.
- (32) *Les institutions internationales*, Paris 1955, p. 230.
- (33) *Recueil 1962*, p. 345.
- (34) *C.P.J.I., Série A, n° 2*, p. 13.
- (35) *Idem, eod. loc.*
- (36) *Recueil 1962*, p. 346.
- (37) *Recueil 1962*, p. 343.
- (38) *Recueil 1962*, pp. 335-336.
- (39) *Recueil 1962*, p. 332.
- (40) Advies van 3 maart 1950 over de *Bevoegdheden van de algemene Vergadering voor toelating van een Staat door de V.N.*, *Recueil 1950*, p. 8. Voor verdere gegevens: mijn studie over het Advies van het I.G. over de aard van *Zekere uitgaven der V.N.*, *Rechtskundig Weekblad*, Jrg. 26, n° 17 van 23 december 1962, 934-935.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 18 januari 1963.

Voorzitter : M. Bayot.

Raadsheer-verslaggever : M. Neven.

Eerste advocaat-generaal : M. Janssens de Bisthoven.

Advokaten : Mrs. Van Rijn en Struye.

Vordering tot ontbinding van een vennootschap (P.V.B.A.). — Noodzakelijkheid de vennootschap in de zaak te roepen.

Om te bereiken dat door een gerechtelijke beslissing een einde gesteld wordt aan het bestaan van de door een vennootschap uitgemaakte rechtspersoon (in casu een P.V.B.A.) volstaat een tussen de vennoten gewezen vonnis niet. Het is noodzakelijk de vennootschap in de zaak te roepen, daar bij ontstentenis hiervan het te wijzen vonnis ten aanzien van de persoon van de vennootschap geen nieuwe rechtstoestand kan scheppen.

Brantegem t./ Billiet.

Gelet op het bestreden arrest, op 22 november 1960 door het Hof van Beroep te Gent gewezen ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1351, 1865, 1871 van het B.W. 1, 2, 4, 6, 12, 116 119, 120, 139, 178, 179, 180; 188 van de wetten op de handelsvennootschappen bij het koninklijk besluit van 30 november 1935 samengeschied, keld,

doordat het bestreden arrest de door verweerder ingediende vordering ontvankelijk heeft verklaard, niettegenstaande de conclusies waarbij aanlegger liet gelden dat een eis, die tot de ontbinding of de verbreking van een vennootschap strekt, tegen deze vennoot-

schap dient ingediend te worden, wat in onderhavig geval niet is geschied, om reden dat verweerder geen eis stelde tegen de tussen partijen overeengekomen personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid en dat « aanlegger, aanvoerend dat die vennoot (aanlegger) wegens erge ziekte toestand en gebrek aan « animus societatis » zijn maatschappelijke verplichtingen niet meer naleeft, de verbreking eist van de vennootschapsovereenkomst en, gevolgelijk de ontbinding en vereffening van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid; dat ter zake het louter bestaan van de verbreking van de overeenkomst de ontbinding van de vennootschap meebrengt; dat de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid niet kan tussenkomen in voormelde betwisting tussen de vennoten en dat zij geen veroordeling oploopt; dat de ontbinding niet het gevolg zijn zal van het gezag van gewijsde, tegenover de vennootschap, van het vonnis waarbij de vennootschapsovereenkomst verbroken wordt maar enkel van het tenietgaan door die verbreking van de onderbouw waaruit de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid ontstaan is », « dat overigens na de ontbinding de rechtspersoon (personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid) blijft voortbestaan voor haar vereffening (artikel 178 vennootschappenwet) » en « dat er geen onzekerheid zal zijn over het al dan niet bestaan van de vennootschap, vermits de derden door een stelsel van wettelijk opgelegde bekendmakingen genoegzaam ingelicht worden ».

dan wanneer de ontbinding van een vennootschap verschillende gevolgen voor het bestaan en de werking van deze vennootschap meebrengt, namelijk wat betreft de bekwaamheid van de rechtspersoon gedurende de vereffening, die beperkt wordt tot het verrichten van de handelingen die noodzakelijk zijn voor die vereffening, en ook wat betreft de organen van deze ven-

nootschap, zodat er vereist wordt dat het vonnis dat de ontbinding uitspreekt minstens aan de vennootschap en aan haar organen tegenstelbaar zou zijn; dat het bijgevolg noodzakelijk is dat de vennootschap, beschouwd als rechtspersoon onderscheiden van deze van haar vennoten, vertegenwoordigd door haar wettelijke organen, tot de vordering zou geroepen worden, hetzij dat er zou aanvaard worden dat het vonnis dat de ontbinding uitspreekt een betrekkelijk gezag van gewijsde heeft, hetzij dat er aangenomen wordt dat het in aanwezigheid van de rechtspersoon uitgesproken vonnis gezag van gewijsde « erga omnes » heeft, zodat de vordering in onderhavig geval onontvankelijk diende verklaard te worden voor zover zij tot de ontbinding van de tussen partijen overeengekomen vennootschap in afwezigheid van laatstvermelde strekte;

Over de grond van niet ontvankelijkheid door verweerder hieruit afgeleid dat de in het middel aangeduide wetsbepalingen aan de aangevoerde grief vreemd zijn:

Overwegende dat het arrest erop wijst dat aanlegger de ontvankelijkheid betwistte van de door verweerder tegen hem ingestelde rechtsvordering strekkende tot de ontbinding en de vereffening van de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Firma Andreas Billiet - Brantegem Valerius », en dat hij daartoe als reden gaf dat hij niet enkel zijn medevenoot, hier aanlegger, moest dagvaarden, doch eveneens de vennootschap, welke een rechtspersoon is; dat het arrest dit verweer van de hand wijst om de door het middel opgesomde redenen;

Overwegende dat het middel, ondermeer, de overweging critiqueert waarbij de rechter beslist dat, daar de vennootschap niet in de zaak werd geroepen, de ontbinding ervan het gevolg zal zijn, niet van het gezag van het gewijsde, tegenover de vennootschap, voortvloeiende uit het vonnis waarbij de vennootschaps-overeenkomst verbroken wordt, maar enkel van het tenietgaan door die verbreking van de onderbouw waaruit de vennootschap ontstaan is;

Overwegende dat onder meer de in het middel aangeduide artikelen 1351 van het B.W. en 2 van de samengeschakelde wetten op de handelsvennootschappen aan de grief niet vreemd zijn;

Dat, derhalve, de grond van niet-ontvankelijkheid niet kan aangenomen worden;

Over het middel:

Overwegende dat partijen, wanneer zij de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid « Firma Billiet - Brantegem » hebben gesticht, een rechtspersoon onderscheiden van die der vennoten, hebben in het leven geroepen;

Overwegende dat de door verweerder tegen aanlegger ingestelde vordering strekt tot het te niet gaan van die rechtspersoon;

Overwegende dat, om te bereiken dat door een gerechtelijke beslissing een einde gesteld worde aan het bestaan van de door de vennootschap uitgemaakte rechtspersoon, een tussen de vennoten gewezen vonnis niet volstaat; dat het noodzakelijk is dat de vennootschap in de zaak zou worden geroepen, daar bij ontstentenis hiervan het te wijzen vonnis ten aanzien van de persoon van de vennootschap, geen nieuwe rechtsstaat kan scheppen;

Overwegende dat het arrest, door te beslissen dat het niet vereist was de personenvennootschap met beperkte aansprakelijkheid in het geding te betrekken, de in het middel aangeduide wetsbepalingen geschon- den heeft;

Om deze redenen:

Verbreekt het bestreden arrest;

Beveelt dat melding van onderhavig arrest op de kant van de vernietigde beslissing zal gemaakt worden;

Vooroordeelt verweerder tot de kosten;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Brussel.

HOF VAN CASSATIE

2e Kamer. — 7 januari 1963.

Voorzitter: M. Vandermersch.

Raadsheer-verslaggever: M. Delahaye.

Advokaat-generaal: M. Dumon.

Wegenverkeer. — Rechten en verplichtingen van de weggebruiker die een stilstaand voertuig voorbijrijdt.

De weggebruiker, die een stilstaand voertuig voorbijrijdt, voert weliswaar een manoeuvre in de ruime zin van het woord uit, doch niet noodzakelijk een manoeuvre in de zin van art. 17 van het algemeen wegenverkeersreglement (art. 19 van het algemeen verkeersreglement). Gewis mag deze weggebruiker, wanneer hij door een ander weggebruiker wordt ingehaald, de weg van deze laatste niet afsnijden of zijn verwachtingen verschalken.

Schijs en cs. t./ Loenders en cs.

Gelet op het bestreden arrest op 10 april 1962 gewezen door het Hof van beroep te Luik;

A. In zover de voorziening van aanleggers gericht is tegen de beslissingen over de publieke vordering, de burgerlijke eis van Tans Germaine en de burgerlijke eisen van aanleggers tegen verweerder Loenders:

Over het middel afgeleid uit de schending van de artikelen 17 en 19 van het koninklijk besluit van 10 december 1958, inhoudend het algemeen reglement op de politie van het wegverkeer, 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grondwet, eerste onderdeel, doordat het bestreden arrest beslist dat artikel 17 van de Wegcode ter zake niet van toepassing was, vermits de eerste autobus stil stond en luidens artikel 19 van de Wegcode regelmatig mocht voorbijgestoken worden door Loenders welke nooit is stilgestaan en aldus slechts een voor hem rijzende hindernis ontweek;

dan wanneer de weggebruiker die naar links uitwijkt om een rechts op de baan stilstaand voertuig voorbij te rijden een manoeuvre uitvoert in de zin van artikel 17 van de Wegcode, en artikel 17 van de Wegcode dus ter zake wel van toepassing was, en niet artikel 19 dat slechts toepassing vergt van de volgende artikelen van de Wegcode ten opzichte van in beweging zijnde voertuigen, tweede onderdeel, doordat het bestreden arrest geen antwoord heeft gegeven op de door aanleggers in feite en rechte voorgehouden argumenten, namelijk dat, zoals uit de bundel blijkt, eerste aanlegger flikkersignalen had gegeven om zijn inhalingsmanoeuvre aan Loenders bekend te maken, dit op het ogenblik dat deze laatste zich nog steeds achter de stilstaande autobus bevond, waaruit bleek dat eerste aanlegger reeds een inhalingsmanoeuvre begonnen had en hiervan Loenders had verwittigd; dat, alhoewel deze verwittiging door de Wegcode niet geboden is, zij toch veelvuldig gebruikt wordt en

een bijkomende voorzorg in hoofde van eerste aanlegger uitmaakt en de voorzichtigheid van deze laatste aantoonst; dat het arrest evenmin de uit de snelheid en de afmetingen van beide autobussen en van de personenwagens gehaalde argumenten beantwoordt;

Overwegende, aan de ene zijde, dat, in strijd met wat het middel voorhoudt, het bestreden arrest geen verkeerde toepassing maakt van artikel 19 van de Wegcode; dat het immers, door de stilstaande autobus als een «hindernis» te beschouwen, die Loenders bij het voorbijsteken «ontweek», geenszins de uitgevoerde beweging als een inhalen, in de zin van gezegd artikel 19, aanziet, doch door deze vaststelling beoogde er op te wijzen dat, luidens gezegd artikel, de bepalingen van de artikelen 21 en 22 van de Wegcode ten deze niet op de beweging van Loenders toepasselijk waren;

Overwegende, aan de andere zijde, dat de weggebruiker die een stilstaand voertuig voorbijrijdt weliswaar een manoeuvre in de ruime betekenis van dit woord doch niet noodzakelijk een manoeuvre in de zin van artikel 17 van de Wegcode uitvoert; dat ten deze, verweerder Loenders, volgens de vaststellingen van het arrest, zich er toe beperkt heeft een voor hem rijzende hindernis te ontwijken;

Overwegende, gewis dat deze weggebruiker, wanneer een ander weggebruiker hem aan het inhalen is, de weg van laatstgenoemde niet mag afsnijden noch zijn verwachtingen verschalken, doch dat het arrest niet wijst op het bestaan van zulke omstandigheden;

Over het tweede onderdeel:

Overwegende dat aanleggers in hun conclusies de vrijpraak van eerste aanlegger wegens onvrijwillige slagen of verwondingen en wegens het niet regelen van zijn snelheid steunden ondermeer op de omstandigheden dat hij «teken van kop- en kruislichten gaf welke, buiten een verwittiging, een opeising van prioriteit uitmaakte» en dat hij blijk had gegeven van voorzichtigheid;

Overwegende dat het arrest deze conclusies passend beantwoordt door er op te wijzen, aan de ene zijde, dat eerste aanlegger zich kon verwachten aan de door Loenders uitgevoerde beweging en in het vooruitzicht ervan zijn snelheid hoefde te regelen zodat die beweging «voor hem geen onverwachte en onvoorziene hindernis zou uitmaken» en, aan de andere zijde, dat de snelheid van eerste aanlegger overdreven was; dat het middel feitelijke grondslag mist;

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 18 januari 1963.

Voorzitter: M. Somerhausen.

Raadsheren: M.M. Moureau en De Bock.

Substituut-auditeur-generaal: M. Hoeffler.

Advokaten: Mrs. Stassen en Lebeau.

Gemeenten. — Intercommunale verenigingen. — Administratieve kontrakten.

1. Het onderhoud van de wegen, speciaal dat van de buurtwegen, is een zaak van gemeentelijk belang, waarvoor de gemeenten zich mogen verenigen.
2. Geen wetsbepaling verbiedt aan de vereniging van gemeenten, de prijs die zij voor een bepaald werk vraagt, in een gezegelde omslag mede te delen.
3. De regel die bepaalt dat de toelagen van provincie

en Staat voor de uitvoering van gemeentewerken alleen wordt verleend wanneer de aanwijziging van de aannemer van het werk bij openbare aanbesteding gebeurt, heeft niet tot gevolg dat de vereniging van gemeenten verhinderd wordt de taak te volbrengen waarvoor zij is opgericht.

4. Het verwezenlijken van winst ter gelegenheid van een bepaalde activiteit is de openbare besturen niet ontzegd, maar is door de wetgever uitdrukkelijk voorzien in art. 147 ter van de gemeentewet en art. 11 van de wet van 1 maart 1922.
5. Alleen de wetgever mag fictieve prijsverhogingen opleggen in geval van een aanbesteding van werken of leveringen. Geen wettelijke bepaling machtigt de gemeenten de door de inschrijvers aangeboden prijzen fictief te verhogen ter compensatie van fiscale voordelen die zij wettelijk mochten genieten.

Hallet /Gemeente Tilff.

Arrest nr. 9817.

Gezien het op 20 maart 1962 ingediende verzoekschrift, waarbij Louis Hallet, aannemer van openbare werken, de nietigverklaring vordert van de onderscheidenlijk op 22 december 1961 en 23 januari 1962 door het college van burgemeester en schepenen en door de gemeenteraad van Tilff gewezen beslissingen, die de herstellingswerken aan de buurtweg nr 7 toewijzen aan de «Société coopérative intercommunale de voirie» te Luik en verzoekers inschrijving weren;

Gehoord het afwijkend advies van dhr substituut Hoeffler;

Overwegende dat het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Tilff op 22 december 1961 de inschrijvingen voor het uitvoeren van de herstellingswerken aan de buurtweg nr 7 heeft geopend; dat verzoeker voorstelde het in het bestek omschreven werk uit te voeren voor een bedrag van 548.407 F, terwijl de «Société coopérative intercommunale de voirie» voorstelde het te doen voor 534.015 F en aannemer Leclercq inschreef voor 787.120 F; dat het college het werk voorlopig aan de «Société coopérative intercommunale de voirie» gunde; dat de gemeenteraad op 23 januari 1962, onder voorbehoud van goedkeuring door de bestendige deputatie, eenparig als aannemer de «Société coopérative intercommunale de voirie» aanwees voor 534.015 F; dat de bestendige deputatie van 19 februari 1962 de toewijzing alsook het bestek goedkeurde;

Overwegende dat verzoeker betoogt dat de bestreden handelingen met machtsoverschrijding zijn vastgesteld «voor zover de tegenpartij heeft beslist het werk aan de «Société coopérative intercommunale de voirie» te Luik op te dragen, omdat op de openbare aanbesteding die zij beslist had te houden om haar keuze te doen... terwijl die vennootschap, onder meer door haar aard en haar doel, niet aan een openbare aanbesteding mag deelnemen, zodat haar inschrijving voor vergelijking met die van andere inschrijvers niet in aanmerking mocht komen en als onregelmatig moest worden geweerd»;

Overwegende dat, luidens artikel 1 van de wet van 1 maart 1922 omtrent de vereniging van gemeenten tot nut van 't algemeen, «Twee of meer gemeenten verenigingen tot stand kunnen brengen voor zaken van een wel bepaald gemeentelijk belang... de provinciën, waarin de gemeenten liggen, kunnen van de vereniging deel uitmaken»; dat de statuten van zulke vereniging door de Koning moeten worden goedgekeurd;

Overwegende dat een aantal gemeenten van de provincie Luik, samen met de provincie Luik, in de vorm van een samenwerkende vennootschap, een vereniging van gemeenten genaamd « Société coopérative intercommunale de voirie » hebben opgericht en dat de Koning bij besluit van 4 februari 1933 zijn goedkeuring gaf; dat de tegenpartij in deze vennootschap is getreden en dat haar toetreding tot de vereniging door de Koning werd goedgekeurd; dat luidens artikel 2 van haar statuten « de vennootschap tot doel heeft de uitvoering van de onderhouds-, verbeterings- en bouwwerken aan de gemeentelijke verkeerswegen te lande »; dat vermeld artikel verder zegt: « De vennootschap mag alle handelingen verrichten die verband houden met haar doel »;

Overwegende dat luidens artikel 3, 1°, van titel XI van het decreet van 16-24 augustus 1790 op de rechterlijke inrichting, aan de waakzaamheid en aan het gezag van de gemeentekorpsen wordt toevertrouwd « alles wat het veilig en gemakkelijk verkeer op de straten, kaden, openbare plaatsen en wegen betreft »; dat artikel 90, 12°, van de gemeentewet het college van burgemeester en schepenen belast met het doen onderhouden van de buurtwegen in overeenkomst met de wetten en met de verordeningen van de provinciale overheid; dat artikel 22 van de wet van 10 april 1841 op de buurtwegen de bestendige deputatie machtigt ambtshalve de begroting van de werken op te maken alsook hun uitvoering te bevelen in de plaats van de in gebreke blijvende gemeentelijke overheid; dat het onderhoud van de wegen, speciaal dat van de buurtwegen, een zaak van gemeentelijk belang is, waarvoor de gemeenten zich mogen verenigen; dat de vereniging van gemeenten werd opgericht om onderhoudswerken op openbare wegen uit te voeren en derhalve door de tegenpartij met de herstelling van buurtweg nr 7 mocht worden belast; dat geen wetsbepaling aan de vereniging van gemeenten verbiedt, de prijs die zij voor een bepaald werk vraagt, in een gezegelde omslag mede te delen; dat artikel 2 van haar statuten haar uitdrukkelijk machtigt tot het verrichten van alle handelingen die verband houden met haar maatschappelijk doel;

Overwegende dat verzoeker te vergeefs betoogt dat de deelneming aan een openbare aanbesteding een in wezen speculatieve handelsverrichting is, die de vereniging van gemeenten aan het boeken van winsten of verliezen blootstelt; dat zulk een verrichting haar is ontzegd;

Overwegende dat de toelagen van provincie en Staat voor de uitvoering van gemeentewerken alleen worden verleend wanneer de aanwijzing van de aannemer van het werk bij openbare aanbesteding gebeurt; dat die regel niet tot gevolg heeft dat de vereniging van gemeenten verhinderd wordt de taak te volbrengen waarvoor zij is opgericht;

Overwegende dat het verwezenlijken van winst ter gelegenheid van een bepaalde activiteit de openbare besturen niet is ontzegd, maar integendeel door de wetgever uitdrukkelijk is voorzien; dat luidens artikel 147ter van de gemeentewet, « de netto-winsten der bedrijven jaarlijks in de gemeentekas worden gestort » en dat luidens artikel 11 van de wet van 1 maart 1922, de verenigingen van gemeenten jaarlijks een « winst- en verliesrekening » moeten opmaken; dat artikel 49 van de statuten van de « Société coopérative intercommunale de voirie » bepaalt hoe het saldo van de inkomsten boven de uitgaven wordt verdeeld; dat dit artikel bepaalt dat aan de vennoten een cumulatieve interest van vier ten honderd 's jaars wordt

uitgedeeld en dat, na uitbetaling van enkele toelagen aan het voorzieningsfonds, aan het waarborgfonds der werken en aan het fonds der sociale werken, een restorno aan de geassocieerde gemeenten naar rata van de in rekening gebrachte uitgaven wordt uitgekeerd; dat de statuten dus uitdrukkelijk hebben gedacht aan de goede en kwade kansen die elke onderneming van wegenwerken loopt en dat die statuten dor de koning zijn goedgekeurd;

Overwegende dat verzoeker verder betoogt dat de bestreden handelingen op onjuiste motieven berusten; dat hij doet gelden dat de tegenpartij het kwestieuze werk aan de « Société coopérative intercommunale de voirie » heeft toegewezen omdat deze de laagste inschrijving had ingediend, terwijl die inschrijving niet als de laagste mocht worden beschouwd; dat de aannemer immers belastingvrijstelling geniet en dat de tegenpartij, om de ingediende inschrijvingen te kunnen vergelijken, het door de « Société coopérative intercommunale » gevraagde bedrag moest verhogen met het bedrag van de overdrachttaks, van de vervoerbelasting op vrachtwagens, van de verscheidene gemeentelijke taksen en van de inkomstenbelasting;

Overwegende dat luidens artikel 54 van de wet van 4 augustus 1930 houdende veralgemening van de gezinsvergoedingen, wanneer de gemeenten beroep doen op de concurrentie met het oog op het leveren van waren, voor de vergelijking der aanbiedingen een verhoging zal worden toegepast op de inschrijvingen uitgaande van de in het buitenland gevestigde leveranciers telkens als het personeel dat aan de voortbrenging van de door deze lasten aangeboden waren geen gezinsvergoeding genoot of er in minder gunstige voorwaarden ontving dan die welke door de Belgische wet zijn voorzien; dat evengenoemde wet de Minister van Nijverheid, Arbeid en Maatschappelijke Voorzorg belastte met de berekening van de verhogingen, derwijze dat de aan de nationale productie opgelegde last zo nauwkeurig mogelijk zou worden verhoogd; dat die bepalingen bij de wet van 26 februari 1954 zijn opgeheven, toen de wetgever dit gelegen achtte;

Overwegende dat het koninklijk besluit nr 204 van 1 oktober 1935 een bestendige commissie van advies inzake contracten of aanbestedingen heeft opgericht en de openbare besturen — namelijk de gemeenten — de verplichting heeft opgelegd de na beroep op mededinging afgesloten contracten van aanneming of levering aan deze commissie mede te delen, wanneer vermelde contracten behelzen: hetzij aanduiding van een aannemer van vreemde nationaliteit, hetzij tewerkstelling van personeel van vreemde nationaliteit, hetzij levering of gebruik van andere producten of materialen dan producten of materialen van Belgische oorsprong; dat naar vast administratief gebruik, de inschrijvingen van aannemers van vreemde nationaliteit fictief met 10 t.h. worden verhoogd; dat luidens artikel 2 van het protocol betreffende de nationale behandeling bij de aanbesteding van werken en de aankoop van goederen, ondertekend op 6 juli 1956 te Brussel en goedgekeurd bij de wet van 18 april 1958, geen enkele discriminatie, in welke vorm ook, mag worden toegepast op het gebied van de aanbestedingen, ten gunste van de Belgische onderdanen of producten en ten nadele van de onderdanen of producten van Luxemburg en van Nederland;

Overwegende dat uit deze wettelijke bepalingen moet worden afgeleid, dat alleen de wetgever fictieve prijsverhogingen mag opleggen in geval van een aanbesteding van werken of leveringen; dat geen wettelijke bepaling de gemeenten machtigt de door de in-

schrijvers aangeboden prijzen fictief te verhogen ter compensatie van fiskale voordelen die zij wettelijk mochten genieten ;

Overwegende dat het met het oog op het algemeen belang is dat artikel 17 van de wet van 1 maart 1922 omtrent de vereniging van gemeenten tot nut van 't algemeen, deze verenigingen vrijstelt van alle belastingen ten behoeve van de Staat, evenals van alle provinciale of gemeentebelastingen ;

Overwegende dat de administratie, al is zij bij het houden van aanbesteding verplicht dezelfde criteria bij de beoordeling van de inschrijvingen toe te passen en al mag zij daarbij de inschrijvers niet verschillend behandelen, daarom nog niet gerechtigd is om bij zulk een aanbesteding de terugslag van fiskale bepalingen die zij strijdig met de billijkheid mocht achten, te corrigeren ; dat het middel niet opgaat.

Besluit :

Artikel 1. — Het beroep is verworpen.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

6e Kamer. — 17 december 1962.

Voorzitter : M. Anne de Molina.

Raadsheren : M.M. Beeckmans de Westmeerbeek en en Roevens.

Advocaat-generaal : M. Convent.

Advokaten : Mrs. C. Verachtert (Turnhout), l'Hermite-Goossens (Brussel) en A. Houtekier (Mechelen).

Gemeentepersoneel. — Veldwachter. — Vrijwillige verzekering door de gemeente tegen arbeidsongevallen. — Rechthebbenden op rente en kapitaal bij ongeval.

De veldwachter maakt deel uit van het vast gemeentepersoneel en valt derhalve niet onder toepassing van de wet op de arbeidsongevallen.

De gemeente kan echter vrijwillig een verzekeringsovereenkomst tegen arbeidsongevallen van haar vast personeel aangaan. Geen enkele wetsbepaling verbiedt de samenvoeging van de volledige wedde van de veldwachter met de ingevolge het hem overkomen ongeval uitgekeerde rente of kapitaal.

Gemeente Herselt t./ Van Herck.

Gezien, in behoorlijke uitgifte overgelegd, het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Turnhout de dato 21 maart 1961, betekend op 8 april 1961, waartegen op 20 mei 1961, binnen de wettelijke termijn, een naar vorm regelmatig beroep werd aangetekend ;

Overwegende dat de feiten, welke aanleiding gaven tot het huidig geding, op correcte wijze worden weergegeven in het aangevochten vonnis ;

Dat namelijk op 29 oktober 1954 geïntimeerde, als gemeentelijke veldwachter in dienst bij appellante, het slachtoffer werd van een ongeval ;

Dat appellante voor dergelijke ongevallen verzekerd is door polis nr 31.936 van 31 mei 1950, onderschreven bij de Onderlinge Maatschappij der Openbare Besturen te Luik ;

Dat kwestig ongeval op 19 oktober 1956 geconsolideerd werd met een blijvende gedeeltelijke werkonbekwaamheid van 12 %, wat overeenstemt met een rente van 9.140 F per jaar ;

Overwegende dat krachtens artikel 22 van de verzekeringspolis de vergoedingen eerst uitbetaald werden aan appellante ; dat de gemeente bij raadsbeslissing van 23 september 1959 besliste vanaf 1 oktober 1959 de jaarlijkse rente rechtstreeks aan geïntimeerde te laten uitbetalen en dienvolgens een avenant aan de verzekeringsovereenkomst aangebracht werd ;

Overwegende dat sinds oktober 1959 appellante een gelijke som van 9.140 F per jaar van de wedde van geïntimeerde afhoudt, wat geïntimeerde voor onwettelijk houdt ;

Overwegende dat de eerste rechter, na er op gewezen te hebben dat het geringe letsel van geïntimeerde niet de minste invloed heeft op het rendement van het slachtoffer, aanstipt dat het voordeel der toelage gebeurt ten titel van vergoeding van het lichamelijk nadeel en het derhalve geen « wedde » betreft ; dat hij verder de eis toekent, eensdeels, de bedragen van 9.140 F en 2.285 F als ten onrechte niet uitbetaalde wedden, anderdeels, het bedrag van 29.273 F daar deze som bij besluit van de gemeenteraad de dato 5 september 1960 toegekend werd aan geïntimeerde ;

Overwegende dat appellante deze zienswijze bestrijdt, toegeeft dat geïntimeerde als veldwachter, volgens zijn ambtenaarsstatuut, recht heeft op zijn volledige wedde, zoals reglementair vastgesteld, maar niet op de forfaitaire vergoedingen, zoals deze berekend worden bij de « arbeidsongevallen » ; dat hij recht heeft op deze vaste reglementaire wedde, zelfs na een ongeval, en indien hij zijn taak « als veldwachter » niet meer of slechts gedeeltelijk kan uitvoeren ;

Overwegende dat appellante verder opmerkt, noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks, een hogere wedde aan geïntimeerde te mogen bezorgen en overigens de beslissing van de gemeenteraad de dato 5 september 1960 vernietigd werd om reden dat « het toekennen van dit bedrag aan de voornoemde veldwachter een loutere vrijgevigheid is vanwege de gemeenteraad die niet overeen te brengen is met de principes van een gezond financieel beheer ; dat de betreffende beslissing dan ook onder dit opzicht het algemeen belang schaadt » ;

Overwegende dat appellante derhalve besluit dat de verzekeringsvergoedingen door de betrokken maatschappij dienen uitbetaald te worden aan de gemeente, die bedongen heeft in eigen voordeel en niet ten bate van haar personeel of hun rechtverkrijgende ;

Ten aanzien van de wedde :

Overwegende dat de wedde van geïntimeerde een laatste maal op wettelijke wijze overeenkomstig artikel 58 van het landelijk wetboek vastgesteld werd door gemeenteraadsbesluit van 21 maart 1960 en goedgekeurd door de Bestendige Deputatie ; dat deze weddevaststelling overeenkomend met barema's voorzien door gezegde artikelen, geen afhouding voorziet van de som van 9.140 F.

Overwegende dat evenmin op regelmatige wijze een weddevermindering vastgesteld, laat staan goedgekeurd werd ;

Dat geïntimeerde een burgerlijk recht heeft op de vervallen termijnen zijner wedde ;

Dat de bedragen, ten onrechte afgehouden, dan ook onverwijld dienen uitbetaald te worden met de intresten zoals naar recht ;

Ten aanzien van de ontvangen rente.

Overwegende dat het vast gemeentepersoneel, waar-

tussen geïntimeerde, niet onder toepassing valt van de wet op de arbeidsongevallen ;

Overwegende dat appellante vrijwillig een verzekeringscontract tegen arbeidsongevallen sloot voor haar vast personeel met de Onderlinge Maatschappij van Openbare Besturen ;

Overwegende dat bij avenant van september 1959, bevestigd door het gemeenteraadsbesluit van 23 september 1959 besloten werd de toelage rechtstreeks aan geïntimeerde uit te betalen ;

Overwegende dat geïntimeerde derhalve van deze verzekeringsmaatschappij geen wedde ontvangt, maar wel een toelage uit hoofde van arbeidsongewoetheid ;

Overwegende dat het gemeenteraadsbesluit van 23 september 1959, door geen enkele overheid nietig verklaard zijnde, definitief is ;

Dat het koninklijk besluit van 25 november 1960, door appellante aangehaald, slechts de beslissing van 5 september 1960 van de gemeente Herselt vernietigt om reden dat zij beslist had de achterstallige vergoedingen van 26.933 F aan geïntimeerde uit te keren ;

Dat het kwestieuze koninklijk besluit dan ook als niet bestaande moet beschouwd worden ;

Besluit.

Overwegende dat er geen enkele bepaling bestaat die cumul verbiedt der toelage met de volledige wedde van geïntimeerde ;

Dat geïntimeerde dan ook recht heeft op de gevorderde — en naar cijfers niet betwiste — bedragen zoals toegekend door de eerste rechter ; bovendien verhoogd met de sinds het inleiden van het geding ten onrechte door appellante afgehouden som van de wedde van geïntimeerde, hetzij 27.420 F, totaal dus op 56.693 F.

Om die redenen :

Het Hof,

Gezien artikel 24 der wet van 15 juni 1935, waar- van toepassing werd gedaan,

Recht doende op tegenspraak,

Alle verdere of strijdige besluiten verwerpend.

Gehoord het eensluidend advies van de heer Advokaat-Generaal Convent in openbare zitting,

Ontvangt het beroep, verklaart het ongegrond ;

Dienvolgens bevestigt het bestreden vonnis ;

Veroordeelt appellante tot al de kosten van het beroep.

NOOT: *Het probleem van de verzekering tegen arbeidsongevallen van vast gemeentepersoneel.*

I. Het vast benoemd gemeentepersoneel valt niet onder toepassing van de samengeschatte wetten op de arbeidsongevallen. Voor de toepasselijkheid van deze wetten is inderdaad het bestaan vereist van een arbeidscontract, terwijl het door een gemeente of andere openbare instelling statutair benoemd personeel zich in een reglementaire toestand bevindt. Vermits er geen sprake is van enige contractuele verhouding tussen de ambtenaar en het werkgevend bestuur, kan de wet op de arbeidsongevallen op hem niet toegepast worden. Alleen op arbeiders of bedienden, die door een openbaar bestuur met contracten van gemeenrecht worden aangeworven, is de wet van toepassing. Deze beginselen worden door een standvastige rechtspraak en rechtsleer aanvaard. (Zie De Leye, de Vergoeding van arbeidsongevallen, nr 4 en 21 ;

de Bizeau de Hauteville, Les Accidents du travail, nr 65).

De toestand van het gemeentelijk personeel bij een arbeidsongeval wordt geregeld door het Koninklijk Besluit van 26 december 1938, betreffende het pensioenstelsel van het gemeentepersoneel, en door gebeurlijke gemeentelijke reglementen. Gewoonlijk wordt door de gemeente de volledige wedde van het personeelslid, dat het slachtoffer van een ongeval door de arbeid geworden is, uitbetaald, zodat uiteindelijk de gemeente zelf de last van het arbeidsongeval draagt. Indien de gevolgen van het arbeidsongeval zo zijn dat het personeelslid zijn functies niet meer kan waarnemen, kan de gemeente hem een pensioen toekennen en de ambtenaar buiten dienst stellen.

II. In de praktijk echter constateert men dat sinds enige tijd een evolutie ontstaan is, die stilaan de toepassing van de wetgeving op de arbeidsongevallen veralgemeent, zodanig dat meer en meer ook het vast personeel van deze wetgeving geniet.

Men stelt vast dat de meeste gemeenten voor hun statutair personeel, vanaf het ogenblik dat dit dergelijke functies waarneemt die veelvuldig tot ongevallen kunnen leiden, zich vrijwillig verzekeren op basis van de wetgeving op de arbeidsongevallen.

Weinig talrijk zijn nog de gemeentebesturen, die niet dergelijke verzekering hebben gesloten voor hun politie, brandweerlieden, werkliedenpersoneel. Weinig talrijk zijn de commissies van openbare onderstand, die niet hetzelfde hebben gedaan voor hun sanitair personeel, werkliedenpersoneel, enz...

Aanvankelijk werden deze contracten door de hogere overheid vernietigd. De verzekering werd destijds alleen toegelaten wanneer zij haar grond vond in de burgerlijke aansprakelijkheid der gemeenten, maar niet wanneer het ging om loutere arbeidsongevallen, waarvoor de gemeenten moesten handelen volgens de beginselen van het Koninklijk Besluit van 26 december 1938.

Vervolgens echter werd deze evolutie door de hogere overheid erkend, en een rondschriven van de Minister van Binnenlandse Zaken van 24 december 1946 (Bulletin van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, 1946, blz. 635) stelde dienaangaande een nieuwe leidraad vast in de volgende bewoordingen :

« Rekening houdend met de begripsevolutie, die zich inzake vergoeding voor arbeidsongevallen heeft voorgedaan en wel zoals tot uiting is gekomen in de recente wetsbepalingen, meen ik dat er van de hierboven bedoelde rechtspraak moet afgeweken worden en dat er geen termen meer zijn om zich te verzetten tegen het aangaan van ongevallenverzekeringen ten bate van al de leden van het personeel der gemeenten zonder onderscheid, voor zover de desbetreffende contracten hun geen grotere voordelen toekennen als die welke ze zouden genieten moest de wet op de arbeidsongevallen op hen toegepast worden, met dien verstande echter dat de basisbezoldiging voor de berekening der vergoedingen niet hoger mag liggen dan het wettelijk maximum ».

Sindsdien worden deze contracten nu geregeld door de gemeentebesturen en de besturen van andere openbare instellingen gesloten.

Daaruit volgt dat, wanneer het hierboven aangehaalde principe van niet toepassing van de wetgeving op de arbeidsongevallen wettelijk juist blijft, in feite de omgekeerde toestand bestaat en, door het sluiten van overeenkomsten, ook het vast gemeentepersoneel nu meestal valt onder toepassing van de wetgeving op de arbeidsongevallen.

III. Deze toestand, die meer berust op de praktijk en eigenlijk niet wettelijk geregeld is, geeft aanleiding tot zeer vele moeilijkheden, en de zaak die aanleiding heeft gegeven tot het geannoteerde arrest is daarvan één der talrijke voorbeelden.

De gemeentebesturen sluiten zeer dikwijls deze polissen af met de Gemeenschappelijke Verzekeringskas tegen Arbeidsongevallen, de Onderlinge Maatschappij der Openbare Besturen (OMOB), of met andere verzekeringsmaatschappijen. Wanneer de wet op de arbeidsongevallen van rechtswege toepasselijk is, dus zonder dat hare toepassing conventioneel moet bedongen worden, dan hebben de slachtoffers van arbeidsongevallen een rechtstreekse vordering tegen de verzekeraar-wet, en deze is gehouden de vergoedingen rechtstreeks aan de slachtoffers uit te betalen (art. 25 lid 2 van het Koninklijk Besluit van 28 september 1931, houdende samenschakeling van de wetgeving op de arbeidsongevallen).

Het tegendeel is echter het geval in de polissen, die de gemeenten sluiten met de verzekeringsmaatschappij op basis van de wetgeving op de arbeidsongevallen. Artikel 22 van de polis der maatschappij «OMOB» voorziet inderdaad: «behalve tegenstrijdige overeenkomst, zullen de vergoedingen verschuldigd in geval van ongeval, door de Onderlinge Maatschappij aan de onderschrijver betaald worden. Deze verklaart uitdrukkelijk dat door het aangaan van onderhavig contract hij in zijn voordeel stipuleert en niet ten bate van de leden van zijn personeel of van hun rechtverkrijgenden». Dezelfde clausule wordt ook door de andere verzekeringsmaatschappijen opgenomen.

Wanneer derhalve een arbeidsongeval voorvalt op grond van deze polis, dan is de verzekeringsnemer en de beneficiaris van de verzekering één en dezelfde persoon, nl. het gemeentebestuur. Bij arbeidsongeval overkomen aan een lid van haar personeel zal de gemeente de volledige wedde uitbetalen aan dit personeelslid, en zelfs de vergoedingen voor arbeidsongeval opstrijken, die dan de schade dekken aan het gemeentebestuur toegebracht door de mindere prestaties van het getroffen personeelslid.

IV. In het geval dat aanleiding heeft gegeven tot het geannoteerd arrest was de veldwachter het slachtoffer geweest van een arbeidsongeval dat hem een definitieve werkonbekwaamheid had veroorzaakt van 12 %. De gemeente oordeelde dat zijn prestaties dezelfde waren gebleven als tevoren, en meende dat hem de rente rechtstreeks kon uitgekeerd worden door de verzekeringsmaatschappij, terwijl hij zelf de volledige wedde aan de veldwachter zou blijven betalen.

Er werd een akte opgesteld tussen de gemeente en de verzekeringsmaatschappij, krachtens dewelke deze laatste rechtstreeks de rente zou uitkeren aan het slachtoffer, terwijl de gemeente besliste het derde van het kapitaal, dat zij ontvangen had, ook aan het slachtoffer uit te betalen.

Deze beslissing van de gemeente is in billijkheid rechtvaardig. Wanneer de gemeente inderdaad in feite vaststelt dat het getroffen personeelslid voor haar dezelfde arbeid kan verrichten en zijn prestatievermogen niet is verminderd, dan ondergaat zij geen schade terwijl zij nochtans de vergoedingen ingevolge de polis opstrijkt. De enige die werkelijk schade ondergaat is het personeelslid, waarvan wellicht een grotere inspanning vereist wordt en meer krachten geleverd worden om zijn vroegere arbeid te leveren en om ten slotte slechts dezelfde som te verdienen. Zijn schade wordt dan niet vergoed.

Hetzelfde wordt trouwens vastgesteld in de gevallen waarin arbeiders onder toepassing van de wet op de arbeidsongevallen kleine percentages van arbeids-onbekwaamheid hebben. Hun loon blijft hetzelfde, maar algemeen wordt aangenomen dat zij toch een schade lijden daar zij met verhoogde krachtinspanning slechts dezelfde prestaties kunnen leveren. Dit is de reden waarom hun ook die kleine percentages uitbetaald worden.

De hogere overheid ging echter met deze beslissingen van de gemeente niet akkoord. De bestendige deputatie verplichtte de gemeente een deel van de wedde van de veldwachter in te houden, gelijk aan de vergoeding die hem driemaandelijks gestort werd door de verzekeringsmaatschappij, en anderzijds vernietigde de Minister van Binnenlandse Zaken de beslissing van de gemeenteraad om 1/3 in kapitaal uit te keren bij Koninklijk Besluit van 25 november 1960.

Bij arrest nr 9300 van 10 april 1962 vernietigde de 4de Kamer van de Raad van State het Koninklijk Besluit van 25 november 1960, dat de beslissing van de gemeenteraad had vernietigd. De Raad van State stelde vast dat de gemeenteraad terecht geoordeeld had dat het gemeentebestuur geen schade onderging daar de arbeidsprestaties van het slachtoffer dezelfde waren gebleven en dat de uitkering van de vergoeding in dat geval een vergelding is voor de benadeling van het personeelslid. Daar het Koninklijk Besluit dus ten onrechte had vastgesteld dat de gemeente uit vrijgevigheid had gehandeld, werd het vernietigd door de Raad van State.

Op burgerlijk gebied beslist het geannoteerd arrest nu vooreerst dat de gemeente vrijwillig een verzekeringscontract tegen arbeidsongevallen voor haar vast personeel kan sluiten. Dit arrest komt overeen met de administratieve rechtsspraak van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, dat sinds 1946 officieel het sluiten van dergelijke verzekeringscontracten erkent.

Vervolgens beslist het arrest dat geen enkele wetsbeschikking de samenvoeging verbiedt van de volledige wedde van een statutaire gemeentelijke bediende en van de rente of het kapitaal, dat hem door de verzekeringsmaatschappij ingevolge een arbeidsongeval zou uitgekeerd worden.

De juridische oorzaak van deze betalingen zijn inderdaad volledig verschillend, zodanig dat uit dit oogpunt de ambtenaar boven zijn wedde de vergoeding kan ontvangen.

Op basis van de bestaande verzekeringspolissen is het dus uiteindelijk meestal de gemeente die beslist over de kwestie of de vergoedingen haar zullen toekomen ofwel of ze uitbetaald zullen worden aan het personeelslid. Het door de Raad van State in zijn arrest weerhouden criterium, nl. of de ambtenaar in feite minder presteert, lijkt voldoening te schenken.

In het eerste geval, nl. wanneer de ambtenaar zo getroffen is dat hij niet meer hetzelfde werk kan verrichten, staat het de gemeente vrij van te beslissen dat de vergoedingen op basis van de verzekeringspolis aan haar zullen blijven uitbetaald worden, terwijl zij aan de betrokken ambtenaar zijn volledige wedde blijft betalen, die hij eigenlijk niet meer kan verdienen. (Zie: Cass. 11 mei 1953, Pss., 1953, I, 700).

In het tweede geval, wanneer de ambtenaar in feite hetzelfde werk presteert, het weze misschien door grotere krachtinspanning, lijkt het billijk dat de gemeente die geen schade ondergaat, de uitbetaling van de verzekeringstoelage zou toekennen aan haar personeelslid. De wettelijkheid van een dergelijke beslis-

sing werd door onderhavig arrest aangehouden. Zie in dezelfde zin: Rechtbank eerste aanleg Mechelen, 6 april 1956, R.W. 1956-60, col. 252.

A. Houtekier.

HOF VAN BEROEP TE GENT

1e Kamer. — 12 oktober 1962.

Voorzitter: M. Bossaert.

Raadsheren: M.M. Beeckman en Moerenhout

Eerste advocaat-generaal: M. Vanhoudt.

1. Bevoegdheid van het O.M. in burgerlijke zaken. — **Vordering tot verbetering van een naam in een akte van de burgerlijke stand. — Raakt de openbare orde.**
2. Aanneming door twee echtgenoten. — **In de naam van het aangenomen kind wordt geen wijziging gebracht wanneer zijn familienaam dezelfde is als die van de echtgenoot.**

1. De vordering, die op grond van art. 46 van de wet van 20 april 1810 door de procureur des Konings wordt ingesteld tot verbetering van een akte van de burgerlijke stand, waarin de naam van een aangenomen kind in strijd met art. 347 B.W. is vermeld, is ontvankelijk. Vorderingen omtrent de naam van de persoon raken de openbare orde; vereist is, dat de onveranderlijkheid van de naam gevrijwaard wordt.

2. Krachtens art. 347 B.W. verkrijgt het aangenomen kind de naam van de aannemende. Indien echter de aannemende en het aangenomen kind dezelfde familienaam hebben, wordt in de naam van het aangenomen kind geen wijziging gebracht. Dit geldt ook bij aanneming door twee echtgenoten wanneer de echtgenoot dezelfde familienaam als het aangenomen kind heeft (art. 345 B.W.). Uit de geschiedenis van de wet van 22 maart 1940, die nog steeds van kracht is, blijkt dat aan het aangenomen kind enkel de naam van de echtgenoot moet worden gegeven.

Procureur des Konings te Gent inzake Gysels.

Verzoekschrift.

Aan de heren Eerste voorzitter, Voorzitters van en Raadsheren bij het Hof van Beroep te Gent.

De Procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg te Gent, heeft de eer U te vertogn:

Dat het kind Gysels Nicole Alix, geboren te Berchem op 25 augustus 1957, wonende te Waarschoot, Schoolstraat, 40, aangenomen werd door de echtgenoten Gysels Emiel en Raes Martha;

Dat de adoptanten en de voogd van het kind, in de akte van aanneming verleden op 7 april 1961 voor de heer J. De Keukelaere, notaris ter standplaats Eeklo, éénparig hadden besloten dat het kind de geslachtsnaam zou dragen: « Gysels-Raes »

Dat bij vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 29 juni 1961, voormelde aanneming van het kind Gysels Nicole door de echtgenoten Gysels-Raes bekrachtigd werd « met bepaling dat de geadopteerde de geslachtsnaam Gysels-Raes zal dragen »;

Dat, op grond van artikel 46 der wet van 20 april 1810, en bij rekest van 29 december 1961, ons ambt voor de rechtbank van eerste aanleg te Gent vorderde

dat het haar behage te zeggen voor recht dat wanneer de naam van de aangenomen persoon dezelfde is als deze van de aannemende persoon of van de aannemende echtgenoot zoals in casu, de naam van de eerst genoemde geen wijziging ondergaat;

Dat de rechtbank van eerste aanleg te Gent, bij vonnis van 27 maart 1962, gevonnist heeft dat de vordering van het openbaar ministerie ter zake niet ontvankelijk is daar de storing van de openbare orde die de grondslag vormt van de bevoegdheid van het Openbaar Ministerie om in burgerlijke zaken ambtshalve op te treden, niet van zodanig erge aard is dat ze een van de openbare machten werkelijk onduidbare toestand teweegbrengt;

Dat bij onderhavig rekest, de Procureur des Konings beroep instelt tegen deze beslissing;

Dat de vorderingen omtrent de naam van de persoon immers de openbare orde raken, welke vereist dat de onveranderlijkheid van de naam steeds gevrijwaard worde. (De Page 1 - nr. 301 - Rep. Prat. Dr. B. t.f., nom et prénom, nr. 112, 203; - Baudry - Lacantinerie en Wahl- Les Personnes I - 294bis, blz. 297);

Dat de naam van het aangenomen kind in kwetsieus geval, onveranderd dient te blijven en elke toevoeging van een andere naam strijdig is met de voorschriften van art. 347 Burg. Wetboek;

Dat waar de wet een afbreuk aan het principe van de onveranderlijkheid van de naam heeft toegestaan in zake aanneming, het dan ook noodzakelijk is zich daaraan te houden en elke uitbreiding te verwerpen; immers in duidelijke termen heeft de commissie van Justitie van de Kamer blijkens de voorbereidende werken van de wet dd. 22 maart 1940, die steeds van kracht is, aangehaald dat wanneer echtgenoten aannemen, enkel de naam van de echtgenoot aan het aangenomen kind gegeven wordt (zie ook Van Balberghe - Rechtsk. Weekbl. 1958 kol. 1953);

Dat geen onderscheid kan noch mag gemaakt worden, zoals in het beroepen vonnis, tussen het geval waar het kind dezelfde naam draagt als de aannemende echtgenoot, en dit waar zulks niet het geval is;

Dat het immers niet denkbaar is dat in het eerste geval aan de geslachtsnaam van het kind deze van de echtgenote zou mogen toegevoegd worden, wat niet zou mogen in het tweede geval;

Dat tevens, het belang van het kind, ongetwijfeld is dat het zijn onveranderde naam zou behouden;

Om deze redenen en alle andere zelfs ambtshalve in te roepen in de loop van het geding;

Behage het aan het Hof, het vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Gent, dd. 27 maart 1962 te hervormen;

Te zeggen voor recht dat de vordering van de Procureur des Konings ontvankelijk is en gegrond;

Verder, de zaak tot zich trekkende, te bevelen:

1) dat de akte opgesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand der gemeente Waarschoot op negentien augustus 1961 inhoudende het beschikkend gedeelte van het vonnis der rechtbank van eerste aanleg dd. 1961, ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand voor het jaar 1961 onder nummer 124, zal verbeterd worden in deze zin dat de vermelding van de geslachtsnaam van het aangenomen kind « Gysels-Raes » zal vervangen worden door « Gysels »;

2) Verder ook te bevelen dat het beschikkend gedeelte van het te verlenen arrest zal ingeschreven worden in de lopende registers van de burgerlijke stand der gemeente Waarschoot dadelijk na de aflevering van het afschrift aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand;

3) dat er melding zal gemaakt worden van het te verlenen arrest en van de inschrijving van het beschikkend gedeelte ervan, in de registers van de burgerlijke stand te Berchem, op de rand van de geboorteakte van het kind;

4) dat er melding zal worden gemaakt in de jaarlijkse en tienjaarlijkse tabel en op de rand van de gewijzigde akte door de bewaarders van deze, met verbod hun gedaan, op straf als bij de wet bepaald voortaan nog andere uittreksels of afschriften ervan af te leveren, tenzij met de vermelding der bevolen verbetering.

Gedaan te Gent op 22 mei 1962.
De Procureur des Konings,
P. Cauwe.

Arrest :

Gehoord het Openbaar Ministerie in zijn middelen en besluiten en de heer Moerenhout, raadsheer-rapporteur, in zijn verslag;

Gezien bovenstaand verzoekschrift en medegaande stukken, o.m. de uitgifte van het aangevochten vonnis gewezen door de Rechtbank van eerste aanleg te Gent op 27 maart 1962;

Overwegende dat geïntimeerden, alhoewel behoorlijk gedagvaard, geen pleitbezorger hebben gesteld en dus verstek laten gaan;

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar tijd en vorm;

Overwegende dat het kind Gysels Nicole Alix, geboren te Berchem op 25 augustus 1957, wonende te Waarschoot, Schoolstraat 40, aangenomen werd door de geïntimeerden; dat de adoptanten en de voogd van het kind, in de akte van aanneming van het kind, verleden op 7 april 1961 voor de notaris De Keukelaere te Eeklo, eenparig hadden besloten dat het kind de geslachtsnaam zou dragen «Gysels-Raes»; dat bij vonnis van de rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 29 juni 1961 deze aanneming werd bekrachtigd;

Overwegende dat de vordering ingesteld door de Procureur des Konings op grond van artikel 46 der wet van 20 april 1810 strekte tot verbetering van de akte opgesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand der gemeente Waarschoot op 19 augustus 1961, inhoudende het beschikkend gedeelte van het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 29 juni 1961, ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand van het jaar 1961 onder nummer 124, in deze zin dat de vermelding van de geslachtsnaam van het aangenomen kind «Gysels-Raes» zou vervangen worden door «Gysels»;

Overwegende dat het aangevochten vonnis deze vordering niet ontvankelijk heeft verklaard en tevens hetgeen overbodig was en als onbestaande moet beschouwd worden verklaard heeft voor recht dat, voor zover deze vordering ontvankelijk was, ze in elk geval ongegrond was;

Overwegende dat de vordering van de Procureur des Konings ontvankelijk is; dat de vorderingen omtrent de naam van de persoon immers de openbare orde raken, welke vereist dat de onveranderlijkheid van de naam steeds gevrijwaard worde (De Page I nr 301, R.P.D.B. V Nom et Prénom nr 112, 203; Baudry-Lacantinerie en Wahl, Les Personnes, I 294bis blz. 297);

Overwegende dat deze vordering eveneens gegrond is; Overwegende dat luidens artikel 347 B.W. het aan-

genomen kind, door de aanneming, de naam van de aannemende persoon bekomt;

Overwegende dat gezegd artikel 347 het geval voorzien bij artikel 345 B.W. zijnde de aanneming door twee echtgenoten, niet uitdrukkelijk behandelt; dat echter de Commissie van Justitie van de Kamer tijdens de voorbereidende werken van de wet van 22 maart 1940 die steeds van kracht is, in duidelijke termen heeft aangehaald dat, wanneer echtgenoten aannemen, enkel de naam van de echtgenoot aan het aangenomen kind gegeven wordt;

Overwegende dat de rechtsleer deze zienswijze van de Commissie van Justitie beaamt (Kluyskens VII, 2e druk, Nr 603, blz. 550);

Overwegende dat ter zake het aangenomen kind reeds de naam Gysels droeg; dat de beschikking van art. 347 B.W. dat indien de aannemende persoon en het aangenomen kind dezelfde familienaam hebben, aan de naam van het aangenomen kind geen wijziging wordt toegebracht, hier dus toepasselijk is;

Overwegende dat het vonnis van de Rechtbank van eerste aanleg Gent dd. 29 juni 1961 werd gevelde op vordering van de Procureur des Konings strekkende tot volledige bekrachtiging van de akte van aanneming dd. 7 april 1961 verleden voor de notaris de Keukelaere ter standplaats Eeklo, zonder enig verzet of voorbehoud wat betreft de toevoeging van de naam Raes;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 juni 1935,

Verleent verstek tegen geïntimeerden die niet verschenen;

Ontvangt het beroep; verklaart het gegrond; doet het bestreden vonnis te niet; ontvangt de vordering; trekt de zaak tot zich; beveelt:

1) dat de akte opgesteld door de ambtenaar van de burgerlijke stand der gemeente Waarschoot op 19 augustus 1961 inhoudende het beschikkend gedeelte van het vonnis der rechtbank van eerste aanleg te Gent dd. 29 juni 1961, ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand voor het jaar 1961 onder nummer 124, zal verbeterd worden in deze zin dat de vermelding van de geslachtsnaam van het aangenomen kind «Gysels-Raes» zal vervangen worden door «Gysels»;

2) dat het beschikkend gedeelte van onderhavig arrest zal ingeschreven worden in de lopende registers van de burgerlijke stand der gemeente Waarschoot dadelijk na de aflevering van het afschrift aan de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand;

3) dat er melding zal gemaakt worden van dit arrest en van de inschrijving van het beschikkend gedeelte ervan, in de registers van de burgerlijke stand te Berchem, op de rand van de geboorteakte van het kind;

4) dat er melding zal worden gemaakt in de jaarlijkse en tienjaarlijkse tabel en op de rand van de gewijzigde akte door de bewaarders van deze, met verbod hun gedaan, op straf als bij de wet bepaald, voortaan nog andere uittreksels of afschriften ervan af te leveren, tenzij met de vermelding der bevolen verbetering;

Laat de kosten van de beide aanleggen ten laste van de Staat.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

1e Kamer. — 18 marat 1963.

Voorzitter : M. Kranzen.

Rechters : M.M. Perilleux en Strauven.

Advokaten : Mrs. Reard en Demal.

Aansprakelijkheidsverzekering. — Veroordeling van de verzekerde om een voertuig bestuurd te hebben op het ogenblik dat het alcoholgehalte in zijn bloed 1,73 gr. per duizend bedroeg. — In casu geen zware fout in de zin van art. 16 van de wet op de verzekeringen.

De strafrechterlijke veroordeling van een verzekerde om een voertuig bestuurd te hebben op het ogenblik dat het alcoholgehalte in zijn bloed ten minste 1,5 gram per duizend bedroeg, nl. 1,73 gram per duizend, wordt in casu niet als een zware fout in de zin van art. 16 van de wet op de verzekeringen aangemerkt (zie nader het vonnis).

N.V. Belgische Leeuw t./ Metten.

Overwegende dat ingevolge een verkeersongeval, veroorzaakt door verweerder, eiseres in haar hoedanigheid van zijn verzekeraar gehouden was aan de schadelijgende partijen vergoedingen uit te keren voor een totaal bedrag van 18.339 F;

Dat zij zich thans beroept op het feit dat verweerder op het ogenblik van het ongeval zijn voertuig bestuurde terwijl het alcoholgehalte in zijn bloed meer dan 1,5 gr per duizend bedroeg, om op basis van art. 16 van de wet op de verzekeringen en art. 24 en 25 van de algemene voorwaarden der verzekeringsovereenkomst terugbetaling te vorderen van voormeld bedrag;

Overwegende dat het niet voldoende bewezen is en meer bepaald dat het niet voldoende blijkt uit het strafrechtelijk onderzoek, waarop beide partijen zich beroepen, dat verweerder op het ogenblik van het ongeval zodanig dronken was dat eiseres gerechtigd zou zijn de zware fout, voorzien bij voormeld art. 16 in te roepen; dat integendeel de behandelende geneesheer en een onpartijdige getuige niet kunnen bevestigen dat hij dronken was;

Overwegende dat hij dan ook niet veroordeeld werd wegens dronkenschap en eiseres in de dagvaarding ook niet uitdrukkelijk de dronkenschap inroept; dat er enkel blijft bestaan dat verweerder strafrechtelijk veroordeeld werd om een voertuig te hebben bestuurd terwijl het alcoholgehalte ten minste 1,5 gr er duizend bedroeg, nl. 1,73 gr per duizend, rekening houdend met de tijd verlopen tot aan de bloedafname;

Dat er wel ten opzichte van de medereiziger van verweerder, die optrad als burgerlijke partij, werd geoordeeld dat deze moest weten dat verweerder op overdreven wijze alcohol gebruikte, maar dat het vonnis van de correctionele rechtbank niet beslist heeft en ook niet kan beslissen dat hij ten opzichte van eiseres bewust de zware fout beging, welke aan deze een recht op terugvordering van de betaalde vergoedingen zou verlenen;

Overwegende dat de dronkenschap en de daaruit ten opzichte van eiseres voortspruitende zware fout ter zijde gelaten zijnde, er enkel nog moet worden nagegaan of de inbreuk op de wet van 15-4-1958, op basis van art. 25, 6° van de algemene voorwaarden der verzekeringsovereenkomst aan eiseres een recht geeft op de bedoelde terugvordering;

Overwegende dat de polissen van verzekering der burgerlijke verantwoordelijkheid somtijds bedingen bevatten, waarbij de ongevallen worden uitgesloten voortvloeiende uit inbreuken op de wetten en reglementen; dat dergelijke bedingen geldig zijn, maar dat om ze in overeenstemming te brengen met de algemene principes, de toepassing van deze bedingen moet beperkt worden tot de zware fout begaan door de verzekerde, zoals voorzien bij art. 16 van de wet op de verzekeringen; (R.P.D.B. - V° Assurances terrestres, nr. 140) dat immers in een verzekeringskontraakt betreffende de burgerlijke verantwoordelijkheid steeds verondersteld wordt dat de verzekerde een fout zal begaan, welke zijn burgerlijke verantwoordelijkheid in het gedrang zal brengen en dit kontraakt elke zin zou verliezen, indien men de lijst van de uitgesloten gevallen zou uitbreiden buiten de gevallen van zware fout;

Overwegende dat eiseres dit trouwens begrepen heeft wanneer zij gestipuleerd heeft dat zij terugbetaling kan vorderen: ... art. 25, 6° wanneer het motorrijtuig op het ogenblik van het ongeval bestuurd wordt door een persoon die niet voldoet aan de voorwaarden door de Belgische Wet en reglementen voorgeschreven om dat motorrijtuig te mogen besturen, en dat als voorbeeld geeft wanneer een persoon van zijn recht om te besturen vervallen verklaard is of wanneer een persoon de vereiste minimum leeftijd niet heeft bereikt;

Dat het redelijk is aan te nemen dat een dergelijk persoon bewust een zware fout begaat wanneer hij het stuur van een motorrijtuig in handen neemt, daar hij zijn onbekwaamheid moet kennen;

Dat het echter in het onderhavige geval niet voldoende bewezen is dat verweerder bewust geweest is dat het alcoholgehalte in zijn bloed op zeker ogenblik de 1,5 gr per duizend bereikte en dat hij bijgevolg een zware fout ten opzichte van eiseres bedreef, wanneer hij nog het stuur in handen nam;

Dat eiseres nochtans zelf in de inleidende dagvaarding vooropstelt dat verweerder een zware fout heeft begaan, welke het risico op abnormale wijze heeft verzwaaard en aldus heeft toegegeven dat het overtreden van de wet op zichzelf niet voldoende is om een recht te geven op terugvordering maar dat de bewuste zware fout hiervoor noodzakelijk is;

Overwegende dat er geen aanleiding bestaat om eiseres akte te verlenen dat zij het geding schat op meer dan 25.000 F daar waar een bepaalde som wordt gevraagd, welke zelfs met de interesten dit bedrag niet bereikt; dat haar voorbehoud voor de toekomst hierop geen invloed kan hebben; (R.P.D.B., V° Compétence en matière civ. et comm. nrs. 931-932).

Gelet op de voorschriften van de artt. 2-30 tot 37 der wet van 15 juni 1935, welke werden nageleefd;

Om deze redenen :

De rechtbank, uitspraak doende op tegenspraak, de zetel regelmatig samengesteld zijnde, verklaart de eis ongegrond;

Ontzegt hem aan eiseres;

Legt de kosten te haren laste.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OOSTENDE

2e Kamer. — 29 mei 1962.

Alleenrechtsprekend rechter : M. W. Deswaef.

Referendaris : M. W. Six.

Advokaten : Mrs. Degrave, Coens, Ampe en d'Hoest.

Scheepsvoorrechten. — Recht van een Nederlander om het voorrecht op de vergoeding ter zake van aanvaring volgens de Belgische wet te vorderen. — Teniet gaan van de scheepsvoorrechten door tijdsverloop van één en drie jaar.

Onjuist is de stelling, dat bij toepassing van art. 11 B.W. een Nederlander geen aanspraak zou kunnen maken op de Belgische wet van 28 november 1928, omdat deze wet de weergave is van de niet door Nederland bekrachtigde internationale overeenkomst van Brussel van 10 april 1926 betreffende de eenmaking van sommige regels inzake scheepsvoorrechten en hypotheeken.

De in art. 11 B.W. bedoelde « burgerlijke rechten » zijn slechts deze, die als een schepping van de nationale wetgeving principieel voor de eigen staatsburgers aangezien worden, en niet deze die als « natuurlijke rechten » te beschouwen zijn.

Elke vreemdeling heeft in België, zelfs indien hij niet door een verdrag van wederkerigheid beschermd is, het genot van deze natuurlijke burgerlijke rechten, waaronder het recht om als schuldeiser zijn rechten te laten gelden.

In de onderhavige zaak wordt toepassing gevraagd niet van het internationaal akkoord van 10 april 1926, maar van de Belgische wet, wet die zowel bij toepassing van de vlaggewet als bij toepassing van de wet van de plaats, waar het voorrecht moet uitgeoefend worden, in aanmerking te nemen is. Daarbij komt nog dat in deze faillissementszaak krachtens het Belgisch - Nederlands verdrag van 28 maart 1925, bekrachtigd door de Belgische wet van 16 augustus 1926, de voorrechten op de roerende zaken moeten geregeld worden door de wet van de staat, waar het faillissement uitgesproken is.

Het voorrecht op de vergoeding terzake van aanvaring (art. 23, 4°, 2° boek Wetboek van Koophandel) gaat teniet na tijdsverloop van een jaar. (art. 37, 2° Boek Wetb. van Kooph.) ; deze uitdovende verjaringstermijn begint te lopen op de dag van de aanvaring. Deze termijn kan verlengd worden door het feit, dat het bezwaarde schip niet kan worden in beslag genomen in de territoriale wateren van de staat, waarin de eiser zijn woonplaats of de hoofdzetel van zijn bedrijf heeft, met dien verstande evenwel dat de verlengde termijn niet langer mag zijn dan drie jaar te rekenen vanaf het ontstaan der schuldvordering.

Mr. W. Degrave q.q.

(faillissement Dolphijn en Vandenbergh)

t/N.V. Scheepvaart- en expeditiebedrijf C. Bos en Zonen, S.V. Westvlaamsch Beroepskrediet en Valcke.

Gezien de aangifte van schuldvordering gedaan door de n.v. Scheepvaart- en Expeditiebedrijf C. Bos en Zonen om aanvaard te worden in het bevoorrecht passief van de faling Vandenbergh en Dolphijn voor een bedrag van 261.534 F, naderhand gebracht op 263884 F.

Gehoord partijen in hun middelen en besluiten, en gezien de besluiten van de n.v. Scheepvaart en Expeditiebedrijf C. Bos en Zonen ;

Overwegende dat de curator — evenals de verzetmakende schuldeisers — het voorrecht van de verweerster betwisten ; ze geven toe dat de schuldvordering weliswaar een vergoeding vertegenwoordigt wegens een aanvaring (artikel 23 - 4c van de wet op de scheepvaart), doch werpen op :

1) dat de verweerster als Nederlandse vennootschap niet gerechtigd is zich dienaangaande te beroepen op de Belgische wetgeving ;

2) dat, bij zoverre de vennootschap Bos en Zonen toch had kunnen beroep doen op de bepalingen van de Belgische wet, haar voorrecht verloren is door tijdsverloop van meer dan één jaar ;

I. Overwegende dat de curator meer bepaaldelijk argumenteert dat de Belgische wet van 28 november 1928 over de maritieme voorrechten, een bekrachtiging uitmaakt van de internationale overeenkomst van Brussel de dato 10 april 1926 betreffende de gelijk-schakeling der regelen in zake voorrechten en hypotheeken en dat hij betwijfelt of de bepalingen van dit verdrag wel zouden bekrachtigd zijn door het Nederlands Parlement, waaruit hij besluit dat een Nederlands rechtspersoon zich niet zou kunnen beroepen op de toepassing van dit verdrag, ingevolge artikel 11 B.W. ;

Overwegende dat men het eens is om als « burgerlijke rechten » voorzien in artikel 11 B.W. te beschouwen enkel deze burgerlijke rechten die aangezien zijn als een schepping van de nationale wetgeving en daarom principieel voorbehouden blijven aan de eigen staatsburgers, doch niet deze welke als « natuurlijke rechten » beschouwd worden (cf. Pouillet, Manuel de dr. int. belge, uitg. 1947, nr 142) ;

Elke vreemdeling, zelfs indien hij niet beschermd is door een wederkerigheidsakkoord, heeft in België het genot van deze natuurlijke burgerlijke rechten, w.o. het recht om als schuldeiser zijn rechten te laten gelden (ibid. nr. 147) ;

Overwegende dat de firma Bos en Zonen niet de toepassing vraagt van het internationaal akkoord van 10 april 1926, doch wel van een Belgische wet ;

Dat, of men nu aanneemt dat in zake maritieme voorrechten de wet van het paviljoen toepasselijk is (zie Smeesters en Winkelmolen, 1, 88), of de wet van de plaats waar het voorrecht moet uitgeoefend worden (zie o.m. de scheidsrechterlijke beslissing 28-2-1955, J.P.A., 1935, p. 221), in deze beide gevallen de Belgische wet moet toegepast worden ;

Dit is hier des te meer waar daar het Belgische - Nederlands verdrag van 28 maart 1925, bekrachtigd door de wet van 16 augustus 1926, in zake faillissementen voorziet dat de voorrechten op roerende zaken zullen geregeld worden door de wet van de Staat waar het faillissement uitgesproken is ;

Overwegende dat het ook verkeerd is te geloven dat het voorrecht voorzien in artikel 23, 4° van de samengestelde wetten op de scheepvaart, in het leven geroepen werd door het hogervermeld internationaal verdrag ; dit voorrecht bestaat reeds in de Belgische wetgeving sedert de wet van 21 augustus 1879 en werd ook behouden door de wet van 10 februari 1908 ;

Volledigheidshalve mag er ook op gewezen worden dat de Nederlandse wetgeving principieel dezelfde maritieme voorrechten kent als de Belgische wet, tenminste al diegene welke de contracterende Staten zich verbonden in hun respectieve nationale wetgevingen te voorzien ; inzonderheid is in artikel 318c, lid 1, en 318d, lid 3 van de Nederlandse wet het voorrecht wegens aanvaring voorzien (zie R.P. Cleveringa : Zee-recht, uitg. 1961, nr 119) ;

Het is dus verkeerd de mening vooruit te zetten dat een Belgisch onderdaan in Nederland dit voorrecht niet zou kunnen inroepen;

II. Overwegende dat het voorrecht van de vergoeding wegens aanvaring teniet gaat na tijdsverloop van één jaar; deze uitdovende verjaringstermijn begint te lopen op het ogenblik der aanvaring t.t.z. op 9 oktober 1960;

Het is van geen nut te onderzoeken of deze termijn een vaste tijdruimte uitmaakt (cf. De Page, VIII, nr 291), ofwel of in casu het uitvoerend beslag op het schip de dato 31 juli 1961 de verjaring heeft gestuit (cf. Smeesters en Winkelmolen, I, nr 56), gezien de laatste alinea van artikel 37 van de scheepvaartwetgeving bepaalt dat de termijn op hoogstens drie jaar wordt verlengd indien het bezwaarde schip niet kan worden in beslag genomen in de territoriale wateren van de Staat waarin de eiser zijn woonplaats of de hoofdzetel van zijn bedrijf heeft, hetgeen hier het geval is. Het voorrecht was dus beslist nog niet vervallen op het ogenblik van de faling.

Om deze redenen:

De rechtbank, vonnissende op tegenspraak, na toepassing van artikel 2 uit de taalwet van de 15 juni 1935; alle meerdere middelen en besluiten van de partijen als ongegrond verwerpende:

Zegt voor recht dat de n.v. Scheepvaart- en Expeditiebedrijf C. Bos en Zonen gerechtigd is in het bevoorrecht passief van de faling van Dolphyn en Vandenberghen voor een bedrag van 263884 F;

Kosten ten laste van de massa;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-
tegenstaande hoger beroep en zonder borg.

VREDEGERECHT TE BERCHEM

7 mei 1963.

Rechter: M. Van Alsenoy.

Advokaten: Mrs. J. Brouns en L. Vermeulen.

Arbeidsongevallen. — Forfaitair karakter van het wettelijk vergoedingsstelsel. — Blijvende werkonbekwaamheid van 2 % moet vergoed worden.

Het vergoedingsstelsel van de wetten op de arbeidsongevallen, ook na de wijziging van 10 juli 1951, heeft een forfaitair karakter.

Een werkkraftvermindering, die geen waarneembare weerslag op de uitvoering van de arbeid heeft, moet daarom toch worden vergoed, terwijl ook niet kan ontkend worden, dat een blijvende invaliditeit van 2 % als een vermindering van de fysieke integriteit en daardoor als een schade te beschouwen is.

Gooremans t./ N.V. Algemene Maatschappij voor Verzekeringen en Grondkrediet.

Aangezien de eis ertoe strekt: verweerster zich te horen veroordelen om aan eiseres alle wettelijke rentevergoedingen te betalen zo achterstallige als lopende en toekomstige, voor de tijdelijke volledige en gedeeltelijke werkonbekwaamheid, en vanaf 18.7.1962, voor

de bestendige werkkraftvermindering van 2%; te horen zeggen dat de rentevergoedingen zullen verrekend worden op het basisloon van 51.334 F en zullen vermeerderd worden (op) lees w: met de vergoedende intresten sedert 18.7.1962, en de gerechtelijke intresten; gedaagde zich te horen veroordelen tot de kosten van het geding; het te verlenen vonnis uitvoerbaar te horen verklaren ondanks alle verhaal en zonder borgstelling;

Overwegende dat verweerster pleit dat de blijvende werkonbekwaamheid van 2% geen aanleiding geeft tot vergoeding omdat zij geen verlies van werkkraft verwekt;

Overwegende echter dat de vergoedingen voortspruitende uit de wet op de arbeidsongevallen een forfaitair karakter hebben;

Overwegende dat bijgevolg deze vergoedingen niet altijd aan de schade beantwoorden; dat oorspronkelijk het forfaitaire karakter dezer vergoeding opvallend was omdat tot het in werking treden van de wet van 10 juli 1951, de blijvende werkkraftvermindering slechts ten belope van 2/3 van de blijvende werkonbekwaamheid werd vergoed;

Overwegende echter dat niettemin het vergoedingsstelsel van de wet op de arbeidsongevallen ook na de wet van 10 juli 1951 haar forfaitair karakter heeft behouden;

dat immers de arbeider nog altijd niet de fout van de patroon moet bewijzen; dat hij daarom nog altijd niet de volledige vergoeding van zijn schade ontvangt; (zie gedeeltelijke vergoeding tijdelijke onbekwaamheid, beperking van basisloon en begrafeniskosten, geen vergoeding wegens pijnen en smarten, beperkte vergoedingen aan bloedverwanten ingeval van dodelijk ongeval);

Overwegende dat hieruit voortvloeit dat een werkkraftvermindering die geen waarneembare weerslag heeft op de uitvoering van arbeid toch moet worden vergoed;

Overwegende immers dat er niet kan worden ontkend dat die letsels toch een vermindering zijn van de fysieke integriteit, en als dusdanig een schade;

Overwegende dat de schade in zake arbeidsongevallen forfaitair moet worden vergoed zoals voorzien in de wet;

Overwegende dat sommige rechtspraak en rechtsleer deze opvatting reeds heeft aanvaard (Luik 31 maart 1927, Rev. acc. Traw blz. 99 - Luik 1ste Kant. 23 mei 1942 J.J.P. 1943 blz. 98);

Overwegende dat partijen het eens zijn over het basisloon van 51.334 F en de invaliditeit van 2%;

Om deze redenen:

Wij, Jozef Van Alsenoy, Vrederechter van het kanton Berchem-Antwerpen, uitspraak doende tegensprekelijk, veroordelen verweerster om aan eiseres te betalen, de vergoedingen voortspruitende uit een arbeidsongeval, rekening houdend met de datum van consolidatie op 18 juli 1962, een blijvende werkonbekwaamheid van 2% en een basisloon van een en vijftigduizend driehonderd vierendertig F.;

Veroordelen verweerster tot de gerechtskosten, deze tot hiertoe begroot op tweehonderd vijftwintig F.

Alle akten van rechtspleging werden in het Nederlands opgesteld, bij toepassing van art. 2 der wet van 15 juni 1935.

WERKRECHTERSRAAD TE BRUSSEL

3e kamer. — 1 februari 1963.

Voorzitter: M. Ugeux.

Rechtskundig bijzitter: M. Tielemans.

Advokaten: Mrs. Clerens en De Duffeleer.

Bediendenkontrakt. — Toepasselijke wetgeving geldt ook voor buitenlandse werknemers. — De arbeidersvergunning moet door de werkgever worden aangevraagd. — Niet toepasselijkheid van art. 3 van de wet op het bediendenkontrakt ten aanzien van werknemers, die meer dan 180.000 F per jaar verdienen.

De stelling, dat de wet op het bediendenkontrakt ten aanzien van buitenlandse techniciers niet toepasselijk zou zijn, is onjuist. Deze wet voorziet geen uitzondering voor de vreemdelingen, die in België komen werken.

Overeenkomstig de regels van het internationaal privaatrecht wordt het bediendenkontrakt behoudens andersluidende bepalingen door de wet van de plaats, waar het kontrakt wordt uitgevoerd, beheerst.

De verplichting een arbeidsvergunning aan te vragen rust op de werkgever.

Art. 3 van de wet op het bediendenkontrakt geldt niet voor bedienden, die meer dan 180.000 F per jaar verdienen.

Schworn t./P.V.B.A. Novotan.

Gezien het proces-verbaal van niet verzoening van 10 december 1962;

Overwegende dat het geding strekt tot de betaling van 4 x 15.000 F schadevergoeding wegens ontijdige verbreking van bediendenkontrakt of 60.000 F;

Overwegende dat aanlegger inroept dat hij in dienst van verweerster is getreden vanaf 15 maart 1962 in hoedanigheid van chef van het leerlooien;

Dat tussen partijen een proefkontrakt van 6 maanden (tot einde september 1962) werd gesloten;

Dat na het einde van het proefkontrakt, op 31 oktober 1962, volgens aanlegger een einde zonder vooropzegging werd gesteld aan het kontrakt; Dat verweerster in hoofdorde, beweert dat er geen spraak kan zijn van een bediendenkontrakt; dat aanlegger zou aangeworven zijn als vrij en gespecialiseerd technicus om een leerlooi procédé op punt te stellen;

Zeër subsidiair, dat indien aanlegger in een dienstverband werkzaam was, aanlegger midden van de maand oktober werd opgezegd; dat hij maar aanspraak kan maken op een vergoeding van drie maanden loon min de som van 4.900 F die hem uitgekeerd werd; dat de betaling van deze som door aanlegger niet betwist is;

Overwegende dat verweerster daarenboven beweert dat de opzegging vergoeding van 15.600 F voor verblijfsvergoeding moet verminderd worden;

Overwegende dat verweerster, om te bewijzen dat er geen bediendenkontrakt tussen partijen werd gesloten, inroept dat de buitenlandse techniciers niet onder de wetgeving op het bediendenkontrakt vallen; dat de wet op het bediendenkontrakt geen uitzondering voorziet voor de vreemdelingen die in België komen werken;

dat de wet op het bediendenkontrakt gebiedend is omdat ze dus voor beide partijen verplichtend is;

Dat volgens de beginselen van het privaatrecht internatio-

naal recht, het bediendenkontrakt, behalve tegenstrijdige bepalingen, door de plaatselijke wet voor het uitvoeren van het werk, moet geregeerd worden; dat uit het door partijen gesloten kontrakt geen tegenstrijdige aanwijzing voortvloeit; dat aldus het algemeen beginsel hierboven vermeld van toepassing is (Battifol, Traité de Dr. Int. privé, nr 576 en 608, Fr, Gazez, 11 juli 1938, R. 1939.100; Soc. 9 dec. 1954, R. 1956.462);

Dat verweerster nog inroept dat aanlegger over geen werkvergunning beschikte; Dat volgens art. 1 van het K.B. nr 285 van 31 maart 1956, de werkgever verplicht is een werkvergunning van de Minister van de te werkstelling te bekomen;

Dat de verplichting ten laste van verweerster valt; dat de werkgever zijn eigen vergrijp niet kan inroepen om van zijn verplichtingen ontslagen te worden;

Dat er tussen partijen een feitelijk kontrakt bestaat waarop de beginselen van de wet op het bediendenkontrakt moeten toegepast worden; dat de werknemer geen mogelijkheid heeft zijn werkgever te dwingen een werkvergunning aan te vragen;

Dat op dat gebied de werknemer onmachtig staat tegenover de houding van de werkgever;

Dat uit de briefwisseling van partijen voortvloeit dat er een bediendenkontrakt gesloten werd; dat de hoedanigheid van aanlegger het ook bewijst;

Overwegende dat de nietigheid van het proefkontrakt niet ingeroepen kan worden omdat aanlegger een loon van meer dan 180.000 F per jaar verdiende; dat volgens art. 35 van de wet op het bediendenkontrakt, art. 3 van de wet niet van toepassing is op de bedienden die meer dan 180.000 F per jaar verdienen;

Dat het proeftermijn volgens brief dd. 26.2.1962 einde september moest eindigen;

Dat aldus de datum van opzegging van aanlegger hier geen belang heeft; Dat art. 14, al. 2 niet van toepassing is omdat aanlegger onmiddellijk werd opgezegd;

Dat aanlegger dus recht heeft op een vergoeding gelijk aan drie maanden loon;

Dat aanlegger aanvaardt dat het bedrag van 4.900 F mag afgetrokken worden;

Dat verweerster geen bewijs levert dat aanlegger het bedrag van 15.600 F voor verblijfsvergoeding schuldig is; dat de Raad dus geen rekening kan houden met deze som;

Dat aldus aanlegger recht heeft op 40.100 F.

Om deze redenen,

De raad :

Gelet op artikelen 3, 34, 37 en 41 van de wet van 15 juni 1935;

Vonnissend op tegenspraak en in eerste aanleg;

Zegt de eis ontvankelijk en gedeeltelijk gegrond; Veroordeelt verweerster om aan eiser te betalen de som van 40.100 F als opzegvergoeding;

Wijst aanlegger van het overige van zijn eis af; Veroordeelt verweerster tot de gerechtelijke intresten en tot de kosten heden geraamd op 380 F;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niet-teenstaande hoger beroep en zonder borgstelling tot de som van 2.500 F mits borgstelling voor het overige.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad

BIBLIOGRAPHIE

Wirtschaft und Wettbewerb. — April 1963.

Uiteraard is het totstandkomen van de Euromarkt de aanleiding geweest tot de vestiging van een groot aantal gemeenschappelijke ondernemingen (joint enterprises) aan de stichting waarvan diverse ondernemingen uit de Lid-Staten van de E.E.G. en uit andere landen (vooral dan de Verenigde Staten en Engeland) actief deelnemen. Deze evolutie wordt door G.J. Weiser nader onderzocht in zijn bijdrage « Gemeinschaftsunternehmen in der Europäischen Wirtschaftsgemeinschaft » (blz. 285-307). De auteur bestudeert achtereenvolgens het recht van vestiging van ondernemingen, de juridische toestand van gemeenschappelijke ondernemingen in bepaalde nationale wetgevingen (vooral dan de Duitse) en tegen de achtergrond van de mededingingsbepalingen van het E.E.G.-verdrag. De auteur geeft ook een overzicht van bepaalde praktijken van gemeenschappelijke ondernemingen, inz. marktverdeling, regeling van de produktie en van de distributie, prijshandhaving, enz. Ook de rol van de rechten van industriële eigendom in dergelijke ondernemingen wordt met zorg ontleed. Tot slot wordt het belang van deze evolutie geadstrueerd, en een vergelijking geschetst met het antitrustrecht van de Verenigde Staten, waarbij de auteur de vrome wens uitdrukt dat er een geleidelijke toenadering zou geschieden tussen het V.S.-antitrust recht en het recht van de economische mededinging van de Euromarkt.

W. Decker en U. Müller bestuderen een bijzonder aspect van het Duitse « Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen », n.l. de rechtsmiddelen welke bestaan tegen bepaalde beslissingen van het Bundeskartellamt: « Die öffentlich-rechtliche Feststellungsklage im Kartellrecht » (blz. 307-311).

Een aantal aanmeldingen bij het Bundeskartellamt en beslissingen van deze instelling worden in het april-nummer van WuW opgenomen, waarna enkele buitenlandse berichten volgen over bijv. het kartelrecht van de Republiek van Zuid-Afrika, het ontwerp van kartelwet in Oostenrijk, oneerlijke mededinging in de Verenigde Staten. Onze landgenoot Prof. Ch. del Marmol bespreekt (blz. 323-325) het arrest van het Hof van Beroep van Brussel (1 juni 1962) in de zaak van de leesportefeuilles, waarbij hij ook de nadruk legt op art. 85 van het E.E.G.-verdrag en de Belgische wet van 27 mei 1960.

Volgende werken worden besproken: het Ordo-jaarboek (uitgegeven onder de leiding van Fr. Böhm, de vader van de Freiburger Schule, die aan de grondslag ligt van de Duitse « soziale Marktwirtschaft » en van de daarmee nauw verbonden wet tegen de beperkingen van de mededinging), « Die Preisunterbietung im Wettbewerbsrecht » van W. Fikentscher, « EWG-Kartellrecht » van Gleiss en Hirsch, door ons besproken in R.W. van 28 april 1963, « Die Wettbewerbsregeln der EWG » van G. Kleemann, en « Zur Preisbindung der 2. Hand auf dem Automobilmarkt », een monografie van J.H. von Brunn.

Ook diverse beslissingen van Duitse hoven en rechtbanken worden opgenomen, waaronder een beslissing van het OLG Frankfurt/Main waaruit o.a. blijkt dat re-importverboden door art. 85 van het E.E.G.-verdrag verboden zijn.

Ten slotte vinden we nog in dit april-nummer de voortzetting van het commentaar van Dr. Deringer betreffende de mededingingsbepalingen van het E.E.G.-verdrag.

G. S.

MEDEDELINGEN

BELGISCH INTERUNIVERSITAIR CENTRUM VOOR SOCIAAL RECHT

Studiedag van 18 mei 1963.

Op zaterdag 18 mei j.l. organiseerde het Belgisch Interuniversitair Centrum voor Sociaal Recht te Luik een studiedag met als thema: Het begrip « arbeidsongeval ».

Mevrouw Prof. M. Gevers, Voorzitter van het Interuniversitair Centrum, opende de zitting, waarop Prof. Horion namens de overheid van de Rijksuniversiteit te Luik de talrijke aanwezigen welkom heette.

Als eerste verslaggever fungeerde de heer L. François, assistent aan de Rechtsfaculteit te Luik; zijn verslag handelde over het begrip « arbeidsongeval » naar Belgisch recht.

In een eerste gedeelte van zijn uiteenzetting behandelde hij de wettelijke definitie en het verband dat tussen het ongeval en de arbeid bestaat. Inzonderheid besprak hij volgende drie elementen:

— « in de loop... van de uitvoering... »;

— « wegens de uitvoering... »;

— « ...der arbeidsovereenkomst ».

De rechtspraak neemt aan dat het ongeval zich in de loop van de uitvoering van het kontrakt voorgedaan heeft telkens wanneer het geschied is op een ogenblik en een plaats waar het bestaan van een verband van ondergeschiktheid de aan gang zijnde uitvoering van het kontrakt uitwijst. In beginsel hoeft een ongeval overeenkomstig de wetgeving op de arbeidsongevallen dus niet vergoed te worden wanneer de werknemer in feite aan het gezag van de werkgever onttrokken is, om welke reden ook. De rechtspraak is nochtans veeleer ruim (zie, o.m. Hof van Cassatie, 27 februari 1956, Pas. 1056, I. 665).

Wat de kausaliteitsvereiste betreft (« wegens de uitvoering... »), bestaat de neiging om dit te laten samen vallen met de vereiste « voorgekomen te zijn in de loop van de uitvoering van het kontrakt ». Deze neiging wordt alleszins nog versterkt door het voorschrift van artikel 1, zesde lid, van de samengeorde wetten op de arbeidsongevallen: het ongeval, in de loop van de uitvoering van de arbeidsovereenkomst overkomen, wordt, in zover het tegendeel niet bewezen is verondersteld veroorzaakt te zijn door die uitvoering.

Het verband tussen het ongeval en de arbeid is naar Belgisch recht niet essentieel voor het begrip « arbeidsongeval ». Dit komt o.m. tot uiting in het feit dat het stelsel voorziet in de vergoeding van de gevolgen van ongevallen gebeurd wegens de uitvoering van een overeenkomst, en niet wegens een arbeidsprestatie als ondergeschikte. M.a.w. sommige ongevallen die te wijten zijn aan de uitvoering van een arbeidsprestatie als ondergeschikte zijn geen arbeidsongevallen, omdat er geen kontraktuele band bestaat of omdat de nietigheid van de arbeidsovereenkomst aan de getroffen kan worden tegengeworpen.

In het tweede gedeelte van zijn uiteenzetting han-

delde de Heer L. François over het begrip « ongeval ».

De algemeen gebruikte definitie van « ongeval » omhelst drie aspecten : plotseling, abnormaal, teweegebracht door een uitwendige kracht.

Het plotse karakter is een wezenlijk bestanddeel. Nochtans moet erkend worden dat elke omschrijving ervan noodzakelijkerwijze in zekere mate willekeurig voorkomt, nadeel dat echter door een soort gemeenschappelijke intuïtie ondervangen wordt.

Het onderscheid tussen beroepsziekten en arbeidsongevallen is op deze vereiste van het plotse karakter gebaseerd. Zoals de Heer M. Cornil in het tweede verslag zou onderlijnen, heeft dit onderscheid sterk aan waarde ingeboet, sinds de invoering van de wetgeving op de beroepsziekten. Het onderscheid wettigt zich thans nog slechts om het onderscheid te kunnen trekken tussen arbeidsongevallen en ziekten die hun oorsprong vinden in het beroep maar door de wet niet als beroepsziekte erkend worden.

Een tweede kenmerk is de abnormaliteit van de gebeurtenis. Zijn de normale gebeurtenissen die welke zich tijdens de arbeid voordoen of die welke zich in het dagelijks leven voordoen ? De heersende rechtspraak beoordeelt de abnormaliteit van het ongeval t.a.v. de risico's waaraan de gewone arbeidsprestaties van de getroffene hem blootstellen, niet t.a.v. de gevaren welke het dagelijkse leven biedt. Deze stelling leidt haast onvermijdelijk naar het beginsel dat, hoe normaler het is in de uitoefening van een beroep gekwetst of gedood te worden, hoe minder ongevallen zich voordoen. Dit is juist in tegenstrijd met het systeem van de wet, waar rekening gehouden wordt met de bijzondere gevaren waaraan het bedrijfsmilieu de arbeiders blootstelt. Om de nadelen van de heersende opinie te ontwijken, oordeelt een gedeelte van de rechtspraak in concreto, gelet op de omstandigheden van het geval en o.m. op het weerstandsvermogen van de getroffene. Hierdoor bereikt men wellicht een gelukkiger resultaat, doch op minder gelukkige gronden. De heer François toont aan dat dit lapmiddel niet vereist is ; het volstaat naar de werkelijke bedoeling van de wetgever terug te grijpen. Deze gebruikte de term « abnormaal » om arbeidsongevallen degelijk af te grenzen van beroepsziekten. Derhalve is de term « abnormaal » in feite overbodig en hoeft er geen rekening mede gehouden te worden wanneer bewezen is dat het begrip van abnormaliteit niet nodig is voor het nakomen van genoemd onderscheid.

Tenslotte behandelde de heer François het aspect « teweegebracht door het optreden van een aan het gestel van de getroffene uitwendige kracht of oorzaak ». Niets bewijst dat de wetgever het optreden van een uitwendige kracht beschouwd heeft als een voorwaarde, die onderscheiden is van die van een kausaliteitsverband tussen de uitvoering van de arbeidsovereenkomst en het ongeval. In dit verband is inzonderheid het probleem van de val in het kader van de wetgeving op de arbeidsongevallen interessant (zie de studie van Mw Claeys-Leboucq in R.W. 1960-61, 1505 ; Hof van Cassatie, 15 maart 1962, Bull. Ass. 1962, 655).

Het tweede verslag werd, zoals reeds terloops aangestipt, voorgebracht door meester M. Cornil, Docent aan de Vrije Universiteit te Brussel. Deze schetste een algemeen overzicht van de buitenlandse wetgevingen betreffende arbeidsongevallen. Hieruit blijkt dat een algemene afkeer bestaat t.a.v. het nauwkeurig omschrijven en omlijnen van het begrip « arbeidsongeval ». De Belgische wetgeving wordt gekenmerkt door volgende eigenschappen :

1. De vereiste van het abnormaal karakter is uitsluitend eigen aan het Belgische recht. Deze vaststelling versterkt de tesis van de heer François dat dit begrip van abnormaliteit ongewenst is.

2. Eveneens eigen aan het Belgisch recht is de vereiste dat het ongeval geschiedt tijdens de uitvoering van de arbeidsovereenkomst. Elders wordt aangeknoopt bij « de uitoefening van de beroepsactiviteit », bij « de uitvoering van de arbeidsovereenkomst ». Met Mw S. David (*Responsabilité civile et risque professionnel*, Brussel, 1958, nr 89) acht Meester Cornil dit een gelukkig iets.

3. Eigen aan het Franse en Belgische recht is het vermoeden dat een ongeval tijdens de loop van de uitvoering van de overeenkomst veroorzaakt is door deze uitvoering.

Na deze twee verslagen verstrekten de Professoren Kahn-Freund en Dupeyroux aanvullende inlichtingen betreffende respectievelijk het Engelse en Franse recht. In Groot-Brittannië kan, zo verklaarde de Londense Professor, een als beroepsziekte erkende ziekte in bepaalde omstandigheden als een arbeidsongeval beschouwd worden. Professor Dupeyroux wees, wat het Franse recht betreft, op de aarzeling in de doktrine nopens de grondslag van de wetgeving op de arbeidsongevallen : « le risque professionnel » of « le risque de l'autorité »?

Na deze uiteenzettingen werd het debat ingezet. Vooreerst rond de distafel, tijdens een gezellig gezamenlijk middagmaal, vervolgens opnieuw in de Professorensaal van de Luiker Universiteit. Talrijke belangwekkende tussenkomsten lieten deze studiedag uitgroeien tot een volledig wetenschappelijk succes waarvoor zowel dank verschuldigd is aan de inrichters en verslaggevers als aan de deelnemers zelf.

L. P. Suetens.

ERRATUM

In het artikel « Prejudiciële vragen in het E.E.G. en E.G.A.-recht », verschenen in ons blad van 19 mei j.l., moet de voorlaatste alinea van kol. 1920 als volgt gelezen worden :

Kortom, de bevoegdheid van het Hof van Justitie is gekonditioneerd door het bestaan van een rechterlijke uitspraak, doch deze behoeft geen kracht van gewijsde te hebben verkregen.

Tevens werd in de noot onder het Van Gend & Loos-arrest van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen het uittreksel uit een noot van Prof. Rigaux misvormd (kol. 1941, derde alinea). Dit uittreksel luidt als volgt : « La Cour de justice a renversé la solution jusqu'ici admise en droit international : bien loin d'être l'exception, l'applicabilité directe des normes de droit communautaire doit être présumée ».

TAALKUNDIGE KRONIEK

Middens. — Kring.

Wij menen dat deze stichting met veel vreugde door de juweliersmiddens zal onthaald worden (Kortrijk, 30-8-1960).

De overledene was een sommiteit in wetenschappelijke middens... (Oostende, 4 juli 1960).

De Fransen schrijven heel correct : Dans les milieux diplomatiques... Vanzelf zijn er velen te onzent die lukraak vertalen : In de diplomatieke middens... Laten we dat *midden* vergeten.

Ons Nederlands vereist hier : *Kring* - *Omgeving*. Schrijf niet... middens, Schrijf... kringen, milieus. Dr. J. V. Servotte, *Alleen keurige brieven*. Brussel, 1955, p. 42.

In deze omgeving ; in dit milieu (niet :) midden. Dr. J. Noë S.J., *Beknopte Handleiding bij de Taalzuivering*. Uitgeverij Lannoo, Tielt, p. 35.

Wij menen dat deze oprichting in *juwelierskringen* met veel vreugde zal worden onthaald.

De overledene was een belangrijke figuur (een kopstuk) in wetenschapskringen.

Het slachtoffer was zeer goed bekend in *sportkringen*.

Kloppen. — Typen.

Twee uur later was de correspondentie reeds netjes geklopt.

De professor klopte nooit zijn kopij. Met een engelen-geduld schreef hij de tekst van zijn bijdragen over.

Zij klopte als motto onder de titel, twee verzen van een bekend Oostenrijks dichter :

Des puristes déclarent qu'on ne peut dire : taper une lettre à la machine (à écrire). Ils veulent qu'on dise : frapper (1). Uit deze aanhaling kunnen we dadelijk afleiden, dat gallicistische invloed ons leidt tot het schrijven van fouten. Frapper une lettre, een brief kloppen. Nee !

Een brief *tikken*, *typen* is correct Nederlands.

Behandeld woord : 804 *typen*. Aanbevolen woord : *tikken*, *typen*. *Algemene woorden, woordenlijst*, C.T.T., 's-Gravenhage, 1955, p. 114.

Twee uur later was de correspondentie reeds netjes *getypt* (of : *getikt*).

De professor *typte* (of : *tikte*) nooit zijn kopij. Met een engelen-geduld schreef hij de tekst van zijn bijdragen over.

Zij *tikte*, als motto onder de titel, twee verzen van een bekend Oostenrijks dichter.

(1) J. Hanse, *Dictionnaire des difficultés grammaticales et lexicologiques*. Bruxelles, Les Editions Baude, p. 699.

Onze Taalblaadjes.

De jaargang 1962 (100 blaadjes met deel- en rubriekkaarten) kost 80 F.

De jaargang 1963 (48 blaadjes) kost 50 F.

Steun de uitgave *Onze Taalblaadjes*, die door het studerende publiek als een «vondst» wordt beschouwd.

A. Blontrock, Braemtstraat 103, Sint-Joost-ten-Node, Brussel 3. Postrekening nr. 8551.19.

TIJDSCHRIFTEN

Tijdschrift voor Notarissen, Privaatrecht, Notariaat, Fiscaalrecht, jrg. 1963 - nr. 4-5 :

R. Vandekerckhove, Voorkoop (W. 1 februari 1963).

Bulletin van de Europese Economische Gemeenschap, jrg. 1963 - nr. 4 :

Associatie van Griekenland met de Gemeenschap. — Toetreding van derde landen tot de E.E.G. — Werkzaamheden van de Gemeenschap. — Instellingen en organen.

Nederlands Juristenblad, jrg. 1963 - nr. 20 :

L.I. De Winter, Verouderde Haagse verdragen over Internationaal Privaatrecht dienen te worden opgezegd. — W. De Vries, Wat Duitse politieke delinquenten, die in Nederland gratie gekregen hebben, in hun vaderland te wachten staat. — Th. Ph. Van Raalte, Een voorlopige eed.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en Registratie, jrg. 1963 - nr. 4768 :

H.A. Drielsma, Anglo-Amerikaans trustrecht en Nederlands successierecht (II). — B. Grèvecoeur, Huwelijk en echtscheiding (III, slot).

Rechtsgeleerd Magazijn Themis, jrg. 1963 - nr. 2 :

L.W.M.M. Drabbe, De specialisatie van de burgerlijke rechter. — W.H. Vermaes, Executie en vreemdelingen.

Journal des Tribunaux, jrg. 1963 - nr. 4405 :

Th. Smolders et Ph. Monnoyer, De Galland de Carnières, Chronique des droits intellectuels pour 1961.

Revue Critique de Jurisprudence Belge, jrg. 1963 - nr. 1.

A. Lagasse, Problèmes de responsabilité au cas de dommage causé par une chose affectée d'un vice caché. Le gardien, l'entrepreneur, le vendeur. — Jean-G. Renaud, Effets de la clôture de la liquidation sur l'existence des sociétés commerciales. — P. Van Omme-slaghe, Observations sur les effets et l'étendue du droit de rétention et de l'exceptio non adimpleti contractus, spécialement en cas de faillite du débiteur.

Revue de Droit Pénal Militaire et de Droit de la Guerre, jrg. 1962 - nr. 2 :

C.J. Colombo, La Justicia Militar Argentina. — Fr. M. Clair, La justice militaire dans la République fédérale du Cameroun. — R. Kueppers, Die Strafarten im deutschen Wehrstrafrecht. — J. Eugster, Die Todesstrafe im schweizerischen Militärstrafrecht. — R. Colas, Les états dangereux prédelictuels et la désertion. — U. Meranghini, Il riconoscimento della sentenza penale militare straniera in Italia. — F. Debroux, Le statut juridictionnel et disciplinaire de la Force d'urgence des Nations-Unies. — S. Attardi & G. Richiello, L'autotutela nel diritto internazionale cosmico. — A. De Ripainsel, La répression non-judiciaire de certaines infractions d'après le Code de Justice militaire américain. — A.D. van Leeuwen, Nederlandse jurisprudentie aangaande de ongehoorzaamheid aan een dienstbevel.

Recueil Dalloz, jrg. 1963 - nr. 19 (Parijs) :

J. Pelissier, Faits justificatifs et action civile. — F. Chapar, L'appel incident des jugements rendus par défaut et des jugements réputés contradictoires.